FIDES, RELIGIO, MORESQVE AETHIOPVM SVB Imperio Preciosi Ioannis (quem vulgo Presbyterum Ioannem vocant) degentium, vna cũ enarratione confœderationis ac amicitię inter ipsos AEthiopum Imperatores, & Reges Lusitaniæ initæ,

DAMIANO a Goes Equite Lusitano autore ac interprete.

Aliquot item Epistolæ ipsi operi insertæ, ac lectu dignissimæ Helenæ auiæ Dauidis Preciosi Ioannis, ac ipsius etiam Dauidis, ad Pontificem Romanum, & Emanuelem, ac Ioannem Lusitanię Reges, eodem DAMIANO a Goes, ac Paulo Iouio interpretibus.

Deploratio Lappianæ gentis, ipso etiam DAMIANO a Goes autore.

LOVANII
Ex officina Rutgeri Rescij,
M. D. XL.
Men. Sep.

DAMIANVS A GOES EQVES LVSI-tanus, Paulo Pontifici Romano Tertio S.P.D.

NVLLA est res, in qua vberius niti debeamus, q̃ vt totus terræ orbis (si id aliter fieri non poterit) labore, sumptu, martyrio, ac omniũ nostrum cruciatibus, ad Christi fidem alliciatur, allectusq; vt sub vnum ordinem, & viuendi ritum redigatur. Cuius rei cura, tibi Paule Pontifex Maxime, qui vt primus Episcopus, & Christi vicari9, eius vniuersali Ecclesiæ præsides, cæteris nobis omnibus, magis debetur. Quamobrem tuum est officium (quod etiam iam cum magna spe omnium incepisti) calamitatibus, quibus quotidie opprimitur, mederi, & opera, & studio tuo efficere, vt vni soli Christo totus mundus pareat, ac credat. cũ vero crediderit, vt tibi, monitisq; tuis veluti Petri successori, in omnibus, quę ad salutem animarum spectant, obediat. Quod cum euenerit, dicemus te autore, prophetiam vnius pastoris, & ouilis adimpletam esse. Cuius rei palmam si obtinueris, quis profecto Pontificum, te vel honore, vel felicitate, vel merito anteibit? vel cui triplicem tiaram maiori iure concedemus q̃ tibi? quam vt consequaris, tē

pora, licet alioquin infelicia, magnas tibi occasiones nunc præstant, infelicia, inquam, ob eas calamitates, quas in Europa medendas habes. A nemine enim acrius impetimur, q̃ a vicino hoste. Nunc vero vt has molestissimas curas, quæ tibi (vt scio) perpetuo cordi sunt, omittamus, ad alias mitiores veniamus, quæ cum magna spe coniunctę sunt, vt alter & nouus quodammodo orbis, cum Christi fide, tuæ sanctitatis maiestatem, et imperium agnoscat. Quapropter si hæc negotia ita tractaueris, vt te quasi gubernatore ecclesia, tum Europęa, tũ AEthiopica, vitatis periculis, et naufragijs, in portum salutis veniat, de te canemus illud propheticũ Sapientię canticum, Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormiẽtes, & illuminabo omnes sperantes in domino. videte, quoniam non soli mihi laboraui, sed omnibus exquirentibus veritatem. Adest nũc demum tempus, in quo hanc prophetiam, per te adimpletum iri cõfidim9. adsunt hic AEthiopes, gens magna & Christi auidissima, cuius sanctissimus Imperator amicitiam Europæorum Christianorum cupiens ad te, & ad inuictissimos Reges Lusitaniæ, legatos misit, per quos, vt ex eius epistolis apparet. non tantum sibi Christianam amicitiã, & charitatẽm cupit a principibus Europęis impertiri, verum etiam eosdem

quos

(quos assidue in acerbissimis discordijs nouit versari) ad Christianam concordiam pientissime adhortatur. Res sane ob quam omnes, pudore affici debemus. Surrexit iam Regina Saba, et vocat nos in iudiciū, errata nostra reprehendens. Adimplent Christi prophetię, & quos ipse elegit, paulatim ab ipso consortio dilabūtur, eiusq; pręcepta, & promissa deuoluūtur ad eos, qui Ethnici & a Christo alieni reputabantur. Is enim AEthiopum Imperator, cum omnib9 suis regnis, vt ex nostra enarratione apparebit, sub tua disciplina viuere cupit, nec quicquam magis optat. Nec etiā ignorat ex Apostolorum doctrina, quā in octo libris digestam habet, Episcopo Romano, omnium Episcoporū totius orbis principatum deberi, cui plane, sanctecq; parere vult, ab eoq; in Christi Ecclesiæ institutis, bene & sancte instrui. ad quod viros doctos sibi dari orat, atq; exorare auide affectat. nec eo contentus, vt suarū etiam postulationū in posterū extet memoria, petit, vt huius rei fides maneat in Pontificum annalibus, vt sic ab historia Ecclesiastica, eius epistolę, ac pijssima optata illuminentur, & posteritas intelligat, quo tempore, sub quoq; Pontifice hæc gesta fuere. Viros autem doctos, sacrarumq; literarum disciplina, & aliarum artium bene instructos, non dubito, quin tua sanctitas iā ad

cum

eum transmiserit, aut omnino sit missura. Quorũ doctrina & industria, simul cũ sermone, & labore nõnullorum, quos iã serenissimi Reges Lusitaniæ Emanuel, et Ioannes eius filius miserunt, facies vt omnes Christiani in AEthiopia, & India degentes, sensim legibus Romanorũ Episcoporũ (quos Christi vicarios non reformidant fateri) pareant. Quibus tandem tua opera nobiscum per verã religionem cõiunctis, ac in vno ouili simul, & sub vno pastore Christo congregatis, intelligemus sup nos omnes domini misericordiam confirmatã, & eius regnum omnium sęculorum, et dominationẽ eius omnium generationum esse, & tunc omnis caro benedicet nomini sancto eius in sęcula. Et ne prolixior sit exhortatio mea q̃ oportet, præsertim ad eum, cuius vitę ac doctrinę omnes ęmuli sum9, & esse debemus, ad exordium enarrationis me conferam, quam aliquantulo altius repetam, vt sic clarius ostendam, quibus principijs hæc sanctissima Preciosi Ioannis, & Regum Lusitanię amicitia, & foedera inita sint, sperãs me, dum quę vera, & legitima sunt, enarro, animos legẽtium incendere posse, & ad huiusmodi munera allicere, quo Christi fides vberius, in omnibus terræ angulis propagetur, prędicetur, colaturq́;.

ANNO

ANNO ab ortu Seruatoris humani generis Christi M.cccc.xxxiii.vita functo Ioãne Lusitanię Rege eius noĩs primo, cognomento bonæ memorię, q Lusitaniã a Castellanorũ incursionibus, oppugnationibusq́;, quibus eã ferme totã populauerant, liberauit, inter alios, quos reliquit filios, Henricus cęteris omnibus, in disciplinis, pręcipue Mathematicis doctior fuit, qui propter sola astrorum studia cœlebs vixit, ac vt cursus stellarũ accuratius meditaretur, vitam in sacro promontorio, quod caput sancti Vincentij dicitur, egit, quẽ locum propterea, quod in eo cœlum raro turbidũ efficitur, elegit, ne nubibus interpositis instrumentis, quibus ad rationem eius muneris vtebatur, cõsyderatio cœlestium cursuum impediretur. Is aũt Hẽricus, vt fructus studiorum suorum capesseret, id quod iam ex multis vigilijs compertum habebat, nempe Atlanticum Oceanum, in Indicum, rursus Indicum in Atlanticum profluere, nauib⁹ proprijs suis, ac sumptibus constituit inuestigare. quibus iterum atq; iterum missis, bonã partem litoris Atlantici penetrauit, in quo oppida, & ciuitates, insulęq; permultæ repertę sunt. Quibus in locis omnibus Christi fides eius opera innotuit, inibiq; templa quoq; erecta sunt, pręsertim in insulis

lis olim desertis.quarum prima insula Lignorum, quæ vulgo Madeira vocatur,nunc celeberrima,& frugifera est. Tandem , vt sunt res mortalium instabiles,anno salutis nostrę. M.cccc.lx. die xxiiii. Octob.morte interceptus,has nauigationes, quoniam expers matrimonij erat,ad coronā regni, tāq fundum hęreditarium transmisit.quæ per man9 traditæ,ad tempus Ioannis secundi eius nominis, sine aliqua externorum regum,ac principum æmulatione,aut inuidia deriuatę sunt. Quo Rege viuente,Colombus Genuēsis,vir nauticę artis peritus,ab ipso Rege,cui occidentalium Indiarum nauigationes ostendere pollicebatur,repulsus, ac inauditus,dimissusq auxilio,auspicioq Ferdinandi,& Elizabet Regum Castellę, illud iter feliciter tentauit,ac prouincias illas amplissimas,& magni emolumenti primus repperit,& qua nauibus adiri poterant,commonstrauit. Is autem Ioannes cū diu animo voluisset res Oriētalium Indiarum,de quarum vbertate scriptis antiquorū,multa, & varia prodita erant,inter alios immensos labores,& sumptus,quibus nō pepercit,viros aliquot lingua Arabica edoctos,ad illas prouincias,pręsertim ad Preciosum Ioannem mittere decreuit. Quorum duo fuerunt , Alfonsus a Paiua , natus ex Albo Castro. Alter vero Ioannes Petrus a Couilhā,vterq Lu

q; Lusitanus. Ii Schalabitano, septimo die Maij, anno a Seruatoris CHRISTI ortu millesimo, quadringentesimo, octogesimo sexto, iter suum facere auspicati sunt, & mercatores se semper simulantes, primum Barchinona, inde Neapoli, postea Rhodo, demum Alexandria iter facientes, Cayrum peruenerunt, ibi mercatorum sodalitium nacti, versus Thor iter ceperunt. In quo loco naui cõscensa, ad quandam vrbem, nomine Cuaquen, in litore AEthiopico sitam appulerunt. Postea Adenem nauigãt, inde Alfonsus iterum in AEthiopiam ad Preciosum Ioannem, Ioannes vero Petrus in Indiam proficisci inter se cõstituũt. Ioannes aũt Callecutio, Goa, ac toto Malabarorum litore peruestigato, Zofalam nauigauit. Inde rursus Adenem, hinc recta Cayrum profectus est, vt sodali suo inuento, in Lusitaniam ad Regem redirent (statuerant enim cum Adene discessissent, certo quodam tempore, ad eundem Cayri locum cõuenire) quo cum reuerterentur, a duobus Iudæis Lusitanis, quorũ alter Rabbi Abraham vocabatur, Beiensis, alter Ioseph Lamecensis, literas Regis Ioannis accepit, ab eisque intellexit, collegam suum Alfonsum inibi vitam morte commutasse. Iisdem literis præceptum erat, ne in patriam redirent, nisi Oromuzia perlustrata, ac Precioso Ioanne

ne ſalutato, de cuius ſtatu Rex auidiſſime cupie-
bat certior fieri. Qua de cauſa Ioãnes Petrus igno
rans quæ Alfonſus eius collega, dum viueret, geſſe
rat, iterum Adenem Rabbi Abraham ſocio repe-
tit. Ioſephum vero cum literis, quibus itinera ſua,
actaq; ſignificabat, ad Regem remittit. ũde quadã
naui conſcẽſa, in Oromuziam nauigauit. In quo lo
co Abrahã Iudæo relicto, cui literas quoq; ad Re-
gem tradidit, Mecham verſus nauigare conſtituit,
quam cum iam in oculis haberet, cupido eum inceſ
ſit montis Synai videndi. inde diſceſſum eſt Thor.
Rurſus nauigatione vſus, faucibus maris Erythręi
tranſmiſſis Zeilam peruenit. reliqua deinde itinerã
vſq; ad aulam Precioſi Ioannis pedibus emenſus
eſt, qui tunc tẽporis Alexander vocabatur. cui hu-
maniſſime acceptus, literas, quas habebat a Ioãne
rege, tradidit, eiq; topographiã, quam vulgo map
pam vocãt, quo noſtras nauigationes perſpiceret.
in manus dedit. Is autem Alexander cum ſtatuiſ-
ſet eum remittere, ne id faceret morte præuentus
eſt. Quo mortuo frater in eius locum ſucceſſit,
cognomento Nau, ſed ab eo nunquam idem Io-
annes Petrus potuit facultatem in patriam redeũ-
di impetrare, eoq; extincto, idem illi a filio Dauide
regni hærede, denegatum fuit. Donatus igitur
ampliſſimis muneribus, quę illi ad patriæ deſyde-
riũ

riū leniendū concessa fuere,(quādo exire prouinciā non licebat) vxorem nobilem duxit,ex qua q̄ plurimos filios suscepit. Hunc nostri oratores, in ipsa aula Preciosi Ioannis inuenerūt, & allocuti sunt. A qua discedentes, anno millesimo, quingentesimo, vigesimosexto salutis nostræ, eum libenter in patriam reduxissent, atq; ipse quoq; eo redeundi, percupidus erat. sed id a Dauide obtinere nunquā valuerunt, respondēte ad ipsorum preces, se illum virum, vna cum regnis suis, a patre Nau accepisse, eumq; pari cura, & amore cum ipsis regnis seruare velle, nec debere illum tædere AEthiopicæ vitę, apud quos tum a patre, tum ex sua liberalitate amplas diuitias, & ditiones accepisset. Is vt nostri asserunt, omniū hominum ferme linguas callet. qua de causa, et pręcipue ob eius prudentiam, quæ eximia erat, tam auide ab AEthiopiæ Imperatorib9 retentus fuit. vnde res Lusitanicas eorumq; nauigationes exactissime cognouerunt. quibus sæpius recensendis, vt doctus et eloquens erat, AEthiopum nationem nobis conciliauit. Postmodum Ioanne secundo Rege mortuo, in eiusq; locum Emanuele felicissimo succedente, classe, cui pręerat Vascus a Gama, anno millesimo, quadringentesimo nonagesimoseptimo, Vlyssippone soluēte, capiteq; Bonę spei primo superato, ad Indiam Ori-

 en-alē

entalem noſtri tandem peruenere. In qua varia bel la gerentes, multas prouincias ac ciuitates, ſub noſtrum imperium redegerũt. Quæ cum in AEthiopia, tum per finitimos, tum per aliquot Luſitanos, qui ad aulam Precioſi Ioannis tunc temporis ex India venerant, renunciata eſſent, Helena Dauidis auia, quæ ob tenellam ipſius Dauidis ætatem, adminiſtrationem regnorũ habebat, quẽdam Matthæum Armenium, virum multarum rerum, atq; linguarum peritum, in Luſitaniam ad Emanuelem Regem miſit, & quo maior autoritas, & fides legationi eſſet, quendam nobilem iuuenem Abeſynum miſit, quos ego ſępius in aula noſtra conueni, & familiariter allocutus ſum. Is enim Matthæus varijs itineribus, Goam ad Alfonſum Albuquercũ Proregẽ puenit, a quo humaniſſime accept9 ac liberaliter dimiſſus, noſtris nauibus, anno milleſimo quingenteſimo decimotertio, Vlyſſipponẽ appulit. Is corã Emanuele, legatione ſua expoſita, crucem cõcinnatã ex eo ligno, in quo Chriſtus pependit, Regi dedit, quã crucẽ frequentiſſime uidi, & ueneratus ſum, dũ frater meus Fructus a Goes, Regi cubicularius, eã in ſua cuſtodia haberet. Literę autem ſui principis, quas ſecum ad Emanuelem Regem tulerat, ſic loquebantur.

Epiſtola

Epiſtola Helenę auiæ Dauidis Precioſi Ioannis Aethiopum Imperatoris, ad Emanuelem Luſitanorum etc. Regem, ſcripta anno. M.D. IX.

IN nomine Dei patris, & filij, & ſpiritus ſancti, vnius ſolius in tribus perſonis dei, ſalus, gratia, & benedictio domini noſtri, & redemptoris Ieſu Chriſti, filij Mariæ virginis, nati in domo Bethlehemitica, ſit ſuper dilectum fratrem noſtrum Chriſtianiſſimum Regem Emanuelem, dominatorem maris, victorem ferorum incredulorũq; Maurorũ. Dominus deus te bene fortunet, tibi victoriam de inimicis tuis donet, tuaq; regna & ditiones, per deuotas preces nuntiorum redemptoris Chriſti, nempe quatuor Euangeliſtarum, ſancti Ioannis, Lucæ, Marci, & Matthæi, longe lateq; dilatet, et extendat, quorum ſanctitates & orationes te ſeruent. Certiorem te facimus perquam dilecte frater, ad nos vſq; appuliſſe ex magna illa veſtra et eximia aula duos nuncios, quorum quidem alteri nomen erat Ioannes, qui ſe preſbyterũ aiebat, alteri vero Ioãnes Gomez, petijſſeq; a nobis commeatum & milites. Quare nos mittimus noſtrum Oratorem Matthæũ, fratrem noſtri ſeruitij, cum venia patriarchæ Marci, q nobis dat benedictionẽ, mittens

mittens presbyteros Hierosolymam, qui est pater noster, ac omnium nostrarum ditionum, columna fidei Christi, & sanctę trinitatis. Is de nostro mādato misit ad magnum uestrū ducem eorū, qui ꝓ fide nostri Seruatoris Iesu Christi militant in India, ad illi significandū, nos esse promptos ad mittendum tum commeatum, tū milites, si necesse fuerit. Proinde fama accepim⁹ principem Cayri cogere magnam classem aduersus uestras copias, nimirum vt sese vindicet de iniurijs damnisque, per militię tuæ (quam in India habes) duces, sibi (vt vere nobis constat) sæpe illatis, quod deus sua sancta bonitate indies magis magisq; fortunare dignetur, vt cuncti tandem increduli, penitus sub iugū mittantur.

Fuit olim princeps Cayri Sultanus, quā ciuitatē nunc occupat magnus Turca.

Nos itaq; aduersus illorum insultus missuri sumus militum copias, quę maneant ad fretum Mechę, scilicet BEB ALMANDEB, aut certe, si id tibi commodius videbitur, ad portum Iudæ, aut Thor, vt tandē auferas perdasq; huiusmodi Mauros, et incredules a facie terrę, ita vt dona, & oblationes quę afferuntur ad sanctum sepulchrum, deinceps non vorentur a canibus.

Iuda & Thor sunt ciuitates maritimæ ad sinum Arabicū, quo Lusitani quotannis in Barbaros excursum faciunt.

Adest iam tempus illud promissum, quod, vt aiunt, Christus & mater eius Maria prædixere, quod scilicet in postremis temporibus oriturus es-

 set

ſet e regionibus Francicis Rex quiſpiam, qui aboliturus eſſet vniuerſum Barbarorum, & Maurorum genus, & hoc ipſum quidem nunc tempus eſt quod CHRISTVS benedictæ ſuæ matri futurum promiſit.

Francicis.i. Christianis Europæis, Indi enim et Mahometani fere omnes Christianos Europæ generali nomine Francos uocant.

Porro quicquid Orator noſter Matthęus, uobis dicturus eſt, id velut a noſtra ipſormm perſona profectum accipite, eiq; fidem adhibete. Eſt ſiquidem vnus inter noſtrę aulę pręcipuos, atq; ob id illum ad vos mittere voluimus. Commiſiſſemus autem hæc veſtris nuntijs, quos huc legaſtis, ſed cepit nos metus, ne noſtra negotia, non ex noſtra ſententia vobis nota forent.

Mittimus ad vos per hunc noſtrum Oratorem Matthęum, crucem vnam, factam haud dubie ex fruſto ligni, in quo Seruator noſter Ieſus Chriſtus crucifixus fuit Hieroſolymis. Id autem ſacroſancti ligni fruſtum, ex Hieroſolymis ad nos allatū eſt. Porro ex eodem duas fecimus cruces. earum altera quidem apud nos manet, alteram vero dedimus iſti noſtro Oratori, ad vos perferendam. Lignum nigri coloris eſt, pendetq; ab exiguo argenteo annulo.

Cæterum ſi uobis uiſum fuerit, aut ueſtras filias matrimonio iūgere noſtris filijs, aut noſtros filios dare ueſtris filiabus, id & nobis in primis

pergra

pergratũ erit, & vtrisq; vtile, & fraterni inter nos initium fœderis, quod quidem nuptiarum cõnubium, cum in præsentiarum, tum etiam in futurum, tecum inire percupimus. Reliquum est vt & salus, & gratia nostri redemptoris Iesu Christi, sanctęq; nostræ Dominæ Marię virginis, se extendat tum super vos, tũ super filios, filias, vniuersamq; vestram domum, Amen.

Ad hęc autem vos certiores facimus, si bella, exercitusq; coniungere velimus, satis uirium nobis futurum esse ad (diuino accedẽte auxilio) abolendũ vniuersos nostrę sanctę fidei inimicos. Verum nostra regna, & ditiões sic sunt in mediterraneis sita, vt nusq; in maria possimus erumpere. Quare nihil nobis est potentiæ in mari, in quo (deo laus) vos omnium estis potentissimi. Iesus Christus sit vobis auxilio, res enim, quæ in India per vos gestæ sunt, sunt profecto magis miraculosę, q̃ humanę. Quod si mille velis armare naues, nos et commeatum dabimus, & cuncta, quę ad eam classem opus erunt, abunde suppeditabimus.

Hanc epistolã cum aliquibus fidei, religionis, morũ, statusq; AEthiopum articulis, quos Matthęus coram Rege Emanuele, & eius concilio explicuit, hortatu Ioannis Magni Gothi Archiepiscopi Vpsalię, in regno Suetię, cũ quo in Prusia nõ vulgarem

rem contraxi amicitiam, ex idiomate Lusitanico, in quo eam conscriptam habebam; latinam feci, quae postea cum ipsis quocp articulis, me inscio, Antuerpiae excusa est.

His ex legatis AEthiopum cognitis, Emanuel, vt erat & prudētissimus, & propagādę fidei Christianae auidissimus, legationem instituit grauissimis, & ornatissimis viris instructam. cuius capita fuere Eduardus Galuanus, vir non minus ętate, q̄ prudentia, ac rerum vsu grauissimus, & Francisc9 Aluarez, sacerdos, ac Regi a sacris, & is quocp senex, & morib9 inculpatis. quos vtrosq; de facie nouimus. Ii cum Matthaeo sub Lupo Soarez Prorege ad Indiam nauigant, ac tandem Didaco Lupez a Sequeira, Prorege, qui Lupo Soarez successerat, cum instructa classe, quam aduersus Turcas parauerat, ad portum Arquicum nomine, in litore Erythręo, ac in ditione Preciosi Ioannis sitū deducuntur. ad quem locū appulsa est classis, anno salutis millesimo, quingētes. vigesimo, die secundo Aprilis, in quo itinere, in Camara maris Erythrei insula vita defunctus est Eduardus Galuanus, in cuius locum suffect9 est Rodericus Limius, qui ab ipso Arquici portu, vigesimonono eiusdem mensis cum socijs eiusdem legationis, duce simul; ac comite Matthaeo (nam Abesynus ille iuuenis, de quo su-

ſuperius mentionem fecimus, e viuis iam diſceſſe rat) ad aulam Precioſi Ioannis contēdere cœpit. in quo itinere quoque mortuus eſt Matthæus, ac in quodā celeberrimo cœnobio, nomine Biſayn a noſtris ſepultus. Poſt cuius funebre officium, ad inſtitutam profectionem redeunt, ac poſt maxima itinera, labores infinitos, ingentia pericula, ad aulam Precioſi Ioannis perueniunt, a quo Rodericus cum collegis honorifice excipitur, ac tandem peractis mandatis, & acceptis, ad Emanuelem Regem remittitur. Is cum ſuis Arquicum profectus, claſſem, cuius prætor Lodouicus Meneſius erat, & quæ ea de cauſa appulerat, vt eos reduceret, nō inuenit, quæ illos, quod ſerius aduenerant, expectare non potuit propter ventorum importunitates, qui in illis plagis, miro naturę arcano, ſex perpetuos menſes, ex vno cœli climate, deinde alteros illos ſex menſes ex aduerſo ſpirant, Arquici literas inuenit apud præfectum oppidi, a prætore Lodouico relictas, ex quibus Regis Emanuelis mortem cognoſcit. Quamobrem iterum in aulam Precioſi Ioannis redeundum eſſe conſtituit. quo reuerſo, Precioſus Ioannes ad Romanum Pontificem ſcribit, literaſq; Franciſco Aluarez Romam ferēdas cōmiſit. Ii omnes iam ſpacio ſex annorum in illis prouincijs commorati, tādem cū legato Aethiopico,

opico, quem Preciosus Ioannes ad Regem nostrũ mittebat, Arquici aliã classem regiam, quę eorum causa iterũ venerat, conscendũt, idque anno millesimo, quingentesimo, vigesimosexto, mense Aprili. Inde soluentes Indiam petunt, ac tandem longis nauigationibus, Vlyssipponem ad Regem Ioannem, anno millesimo, quingentesimo, vigesimo septimo, mense Iulio redeunt. qui oratorem AEthiopicum ob certas eius legationis causas, apud se ad annum millesimum, quingentesimum, trigesimum nonum vsq; retinuit, Franciscumq; Aluarez ad Clementem Pontificem septimum cum literis Preciosi Ioannis, cuius orator ex Aethiopia uenerat misit, quas ipse Põtifex ex manibus eiusdẽ Francisci Aluarez Bononiæ, anno salutis millesimo quingentesimo, trigesimotertio, mense Ianuario, Carolo Quinto Imperatore præsente accepit. Quarum & aliarum ad Emanuelem, & Ioannem Reges interpretatio, Paulo Iouio viro erudito debetur, qui eas ex Lusitanico sermone, in quem tum versæ erant, Latinas fecit, vt iam hic videre licet.

Literę serenissimi Dauidis AEthiopiæ Imperatoris ad Emanuelem Portugallię, &c. Regem, scriptę anno millesimo quingentesimo vigesimoprimo, Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris, vti semper fuit, cui non inuenitur principiũ, In nomine Dei filij vnici, qui est similis ei, antequam sit visum lumen stellarum, antequam poneret fundamenta maris Oceani, alio autem tempore conceptus fuit in vtero virginis, sine semine virili, & sine nuptijs. In hunc enim modũ scientia erat officij eius. In nomine paracleti spiritus sanctitatis, qui scit cuncta secreta, quæ sunt, vbi antea fuit, omnium scilicet altitudinum cœli, quod sine columnis, & absque vllis fulcimentis sustinetur, qui ãplificauit terram, quę antea nõ erat creata, nec cognita ad oẽs ptes ab ortu ad occasum, et a septentrione ad Austrum. Nec iste est primus, vel secundus, sed est trinitas coniuncta in vno æterno creatore rerum omniũ, ab vno tantum cõsilio, & vno verbo, per sæcula sęculorum. Amen.

Has literas mittit Atani Tinghil, id est, thus uirginis, quod nomen est a baptismate, nunc vero in ipso suscepti regni initio, assumpsit nomen Dauid,

dilectus a Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iudę, filius Dauid, filius Salomonis, filius columnæ Syon, filius seminis Iacob, filius manus Mariæ, filius Nau per carnem, Imperator magnæ & altæ AEthiopię, magnorum regnorum, & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Baru, de Baaliganze, de Adea, de Vangue, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Damaraa, de Vaguemedri, de Ambeaa, de Vagne, de Tigri Mahon, de Sabaym, vnde fuit Regina Saba, de Bernagaes, & dominus vsque ad Nobiam finẽ AEgypti. Hæ literæ diriguntur Regi potentissimo & excellentissimo, semper victori Domino Emanueli, qui habitat in amore dei, et firmus permanet in fide catholica, filio Apostolorum Petri, & Pauli, Regi Portugallię & Algarbiorum, amico Christianorũ, hosti, Iudici, Imperatori, domitori Maurorum, & gentium Africę, & Guineæ a promontorio, atq; insula Lunæ. Maris Rubri, Arabię & Persidis, & Armutię, magnę Indiæ, et omnium locorum earum, & omnium insularum, terrarum adiacentium, profligatori Maurorum, & fortium paganorum, domino arcium & altorũ Castellorum, & murorum, propagatori fidei Iesu Christi. Pax tibi domine Rex Emanuel, qui Dei fretus auxilio, Mauros occidis, & tua classe, tuo

exerci

exercitu, & tuis ducibus vndiq; tanq̃ infideles canes expellis. Pax sit cum Regina vxore tua amica Iesu Christi, serua Mariæ virginis matris, ipsius Saluatoris totius mũdi. pax sit filijs tuis, nũc vti in virenti horto, & florentibus lilijs, mensa esculentis parata. pax filiabus vestris, quę sunt indumẽtis ornatæ, sicut palatia aulæis exornantur. pax affinib⁹ tuis, ex sanctorũ semine procreatis, sicuti dicit sacra scriptura, filij sanctorum sunt benedicti, & magni foris & intra domum. pax sit consiliarijs & officialibus tuis, potestatibus, & ius dicentibus. pax Ducibus tuis castrorum, & confiniũ, & omnium rerũ munitarum. pax omnibus gentibus, populis, et vrbibus, & cunctis inhabitantibus præter Mauros, & Iudæos. pax omnibus parochijs, & omnibus Christo, & tibi fidelibus. Amen.

Cognoui domine Rex, & mi pater, quod cũ ad te nominis mei fama, per Matthęũ oratorẽ nostrũ fuisset delata, statim Archiepiscoporum, & Episcoporum, ac Pręlatorũ magnum numerũ aduocari iussisti, qui de ea legatione Deo Christo gratias agerent, ipsumq; Matthęũ summo cum honore, & hilaritate fuisse susceptum, qua de re mirifice sum lætat⁹, & gratias pariter Deo egi, et hoc deuote fecit etiã populus meus. Dolui aũt cum ab his intellexi ipsum Matthęum in reditu suo dũ intraret fines

meos

meos in monasterio de Bisayn fuisse mortuū, cū au tem ego nō miseram, quoniā adhuc puer erā vndecim annorum, vixdum suscepto regni sceptro, post mortem patris, sed Helena Regina, quam loco ma tris colebam, et regnū pro me gubernabat. Is Mat thęus mercator erat, Habrahā vocatus, sed sibi nouum nomen idcirco imposuerat, vt securius per fi nes Maurorū iter faceret. Verū is in Dabul a Mau ris pro Christiano agnitus, in carcerem fuit coniectus. Quod cum significasset vestrorū exercituum Pręfecto, is misit fortes viros, qui Christianū hominē e teterrimo carcere liberarent, maxime cū didicisset eum esse legatum meū. Itaq; illum ereptū e manibus inimicorum, curauit vestris nauibus, ad conspectum vestrum transuehendū. Is Matthæus meo nomine, tibi Regi mādata exposuit, rescripsitq; se honorifice susceptum fuisse, & cumulate oīs generis muneribus honestatum, quod & nuntij pa riter vestri affirmabāt, quos magnus vestrę classis præfectus Didacus Lupez de Sequeira ad nos mi sit, q literas prępentarūt, quas afferre debuerat Eduard⁹ Galuanus, q in insula Camerōis diē obierat, quibus cōspectis literis, magnopē sum gauisus, & Deo egi gratias, et tū magnā cepi voluptatē, cū pectora vestrorū nūtiorū crucib⁹ insignita cōspicerem, & experirer percunctando eos, ritus tenere

fidei

fidei Christianę, q essent verissimi, & illud me singulari deuotione iniecta vehementer permouit, qđ intelligerem iter in Aethiopiam inuentum esse, nō sine miraculo. Nam referebant pręfectum classis, quum diu per mare Arabicum errasset, & propterea de inueniendo nostro portu desperasset, re infecta, redire in Indiam voluisse, maxime propter sęuas maris tempestates, sed in aurora opportune rubram crucē in cœlo apparuisse, qua salutata, a nautis proras in eam partem esse conuersas, monstrā teq; deo repertum esse portū nostrum, quę res mihi pro miraculo visa est, & certe is classis pręfect⁹ Deo debet admodum esse dilectus, postq̄ tātam ei felicitatem cōcessam videmus, quantam nemo ante eum a deo impetrare potuerit. De hac autem mutua legatione antiquitus prædictum fuit a Propheta in libro de vita, & passione sancti Victoris, & in libris sanctorum Patrum, quod Rex magnus Christianus, cum Rege AEthiopię esset cum mutua pace conuēturus, sed hoc nequaq̄ futurum existimabam diebus vitę meę. Verum deus certum sciebat, vt laudetur nomen eius, qui nūtium ad me detulit, vt ego pariter id mittere possem ad te patrē meū in Christo, & amicū, vt simus in vna fide, postq̄ a nullo alio rege Christiano nūtium aut certam noticiam habuerim. Hactenus circum me

Mauri

Mauri erant, filij Mahometis, & Gentiles, & reliqui sunt serui, qui Deum non agnoscunt, et alij qui ligna & ignem venerantur, & alij qui solem adorant, & alij qui serpentes Deos esse putant. cum his nũquam pacem habui, quoniam ad veritatem venire recusant, & frustra his prędicabam fidem, nũc vero conquiesco, & Deus quietem dono mihi dedit cum hostibus meis & tuis. Nam in finib⁹ meis cum armatus contra eos progredior, ipsi faciem & terga vertunt, & Duces, & milites mei, per campos de his victorias consequuntur. Neq; mihi Deus irascitur, vt dicit Psalterium, & Deus vota eorum Regum implet, qui iusta petunt, nec hoc ad laudem nostram pertinet. Nam Deo agendæ sunt gratiæ. is est qui mundum vobis dedit, & terram Gentilium perpetuo concessit, ac aliorum terras, quæ sunt a finibus vestris, ad initium Aethiopiæ. propterea ingentes Deo gratias ago, & prædico summam eius potentiam, cum sperem eorum populorum filios, qui in tuam ditionem venient ꝓcul dubio fidei veritatem esse cogituros. quamobrem do gratias Deo, & spero quod filij vestri, & ego, & vos, de felicibus earum rerum successibus, abunde lętabimur. & vos Deo debetis continue supplicare, donec gratiam vobis det potiundi templi sancti in Hierusalem, quæ est in potestate ho

ſtium Chriſti, Maurorum, & Gentiliũ, & hæreticorum.& ſi hoc perfeceris, caput tuum omni laude pleniſſimum erit. Cęterum ex numero legatorum, qui ad me veniebant, cum prædicto Mathęo tres periere, & Præfectus magnus veſtræ claſſis deuenit apud Macua in colloquium cum Rege de Bernagais, qui eſt imperio meo ſubiectus, & ſtatim legatos ad me miſit, & munera ingentia, quæ mihi chariſſima fuerunt. Verum nomen veſtrum omni gemma, & theſauro mihi precioſius videtur. Sed hæc trãſeamus, & agamus inter nos, quo modo inuadere, & capere poſſimus alias infideliũ terras. Ego certe dabo millies cẽtena millia drachmarum auri, & totidem millia militarium virorum. Itemque materiam & ferrum, & cuprum, in vſum ædificandæ, et ornandæ claſſis, magnam etiam commeatus copiam. amice vna conueniemus, et quoniam non eſt cõſuetudinis, et dignitatis meę ad petendam pacem legatos mittere, et tu primus a me eam ſyncere quęſiuiſti, ad verificanda Chriſti verba. Nam ſcriptum eſt, Beati pedes, qui portant pacem. Et ego propterea ſum ad id paratus, more Apoſtolorum, qui erant vnanimes, et vnius cordis. O Rex, et pater mi Emanuel, vnus Deus te ſoſpitem velit, et ſeruet, qui eſt Deus cœli, et ſemper vnius ſubſtantiæ, nec iuueneſcit, nec ſeneſcit.

Is qui

Is qui a te nuntium attulit, Rodericus Lima vocabatur, legationis optimorum virorum princeps, et cum eo Franciſcus Aluarez, quem propter vitæ probitatem, et ſingularem religionem, et iuſticiam valde chariſſimum habui, maxime quod veriſſimis verbis, cum eſſet interrogatus de fide aptiſſime reſpondebat. Et ita debetis eum exaltare, et magiſtrum appellare, et dare ei officium conuertendi populos de Macua, et de Dalaca, de Zeila, et omnium inſularum maris Rubri, quoniam ſunt in finibus regnorum meorum, et ego ei conceſſi crucem, et baculum, in ſignum poteſtatis, et ita vos iubete, vt hęc ei concedantur, et creetur Epiſcopus illarum terrarum, et inſularum, quoniã hoc meretur, et idoneus eſt in hoc officio adminiſtrando, et tibi Deus plurimum benefaciet, vt ſemper ſis fortis contra hoſtes tuos, et eos cogatis ad pedes veſtros procidere, et Deus tibi vitam prolonget, et participem faciat regni cœlorum in optimo loco, ſicuti ego pro me optarem. Audiui autem auribus meis multa bona de te, et oculis video, quæ videre nequaquam credebam, et Deus cuncta de bono in melius ſuccedere velit, et ibi ſit uester locus ſupra lignum uitę, ubi eſt locus ſanctorum. AMEN.

Ego ſicuti filius paruulus, quæ iuſſiſtis feci, & faciam ſi venerint legati veſtri, vt inuicem mu-

tuis opibus adiuuemur. Singulis autem Oratoribus vestris, qui venient, sicut tum fecistis ad Mazua, aut Delacam, & ad portus intra angustias maris Rubri, ea tribuam, tribuiq; curabo, quę fienda significabitis, sicuti maxime desydero, vt in consilio, & rerum actione, prospere coniungamur. Nã cũ ad ea littora copię vestrę peruenerint, mature & ego cum meis exercitibus adero. Et quoniam in finibus meis nemo est Christianus, neque templa Christianorum visuntur, concedam vestris hominibus habitandas illas terras, quæ sunt proxime Maurorum ditioni, propterea opus est, vt coeptis vestris debitum finem afferatis. Interim mittitote ad me viros eruditos, atque etiam cęlatores imaginum auri & argẽti, & fabros cupri, & ferri, & stanni, & plumbi. item artifices, qui literis nostrę linguę, pro Ecclesia libros imprimant. item aliquos, qui ex auro bracteolas facere, & cum his inaurare alia metalla sciũt. Hi erunt in domo mea honestissime tractati, & si discedere voluerint, laborum suorum eis amplam mercedem soluam. Iuroque per Deum Iesum Christum Dei filium, me eos libere cum voluerint, esse dimissurum. Hoc autem peto fidentissime, quoniam mihi vestra virtus spectata est, & bonitas maxime agnita, & scio me amari abs te plurimum. et hoc agnoui certius,

tius, quod Matthæum mei gratia honorifice et liberaliter susceperitis, et remiseritis. Et ideo adnitor ea impetrare. neque hoc vobis pudorem afferat, nam omnia persoluam. Et id quod filius petit a patre, negari nõ debet. et tu es pater meus, et ego filius tuus, et simus coniuncti simul, sicut laterculus cum laterculo in pariete copulatur, ita duo in vno corde, & amore I E S V Christi consentimus, qui est caput mundi, & qui cum eo sunt, assimilantur laterculis in muro coniunctis.

AMEN.

Literæ eiusdẽ Dauidis Aethiopiæ Imperatoris, ad Ioannem huius nominis tertium, Portugalliæ, et c. Regem, scriptæ anno millesimo, quingẽtesimo, vigesimoquarto, Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris cœli & terræ, & omnium rerum factarum, visibilium, & inuisibilium. In nomine Dei filij Christi, qui est filius, & consilium, & propheta patris. In nomine Dei spiritus sancti, paracleti, Dei viui, æqualis patri, & filio, qui locutus est per os prophetæ, spirando super Apostolos, vt gratias agerent, & laudarent Trinitatẽ perfectã in cœlo, et in terra, in mari, & in profundo semper, AMEN.

Mitto has literas & nuncium ego Thus virginis, quod est mihi nomen a baptismate, nunc vero cum Imperij sceptro assumpsi nomen Dauid, dilectus Deo, columna fidei, stirps Iuda, filius Dauid, filius Salomonis Regum Israel, filius colũnæ Sion, filius seminis Iacob, filius de manu Mariæ, & filius Nau per carnẽ, maximo, et potentissimo, & altissimo Ioanni Regi Portugalliæ, & Algarbiorũ, filio Regis Emanuelis. Pax sit tibi, & gratia domini nostri Iesu Christi sit semp tecũ, AMEN.

Eo

Eo tempore quo ad me relatum est de potentia Regis patris tui, qui Mauros fœdissimi Mahumetis filios debellabat, Deo gratias ingẽtes egi, propter incrementũ, et magnitudinem, & coronam cõseruatiõis, in domo Christianitatis. Similiter summam cepi uoluptatem ex legatorum aduentu, qui uerba ipsius Regis, ad me detulerunt, ex quibus singularis amor, et noticia, et amicitia inter nos effecta est, ad eradicandos, expellendosque malignos Mauros, et incredulos Gentiles, qui habitant inter tua, meaq; regna. Dum essẽm in hac lætitia, audiui tuum, meumque patrem, prius esse uita defunctum, quam hinc legatos ad eum mitterem. Quamobrem gaudium meum in mœrorem subito conuersum est, ita ut in hoc cordis mei dolore, mecum etiam aulæ nostræ proceres, et Pręlati Ecclesiastici, et qui in monasterijs sunt, omnesque demum subditi nostri vehementissimum luctum fecerint, ita vt voluptas primi nuntij, cum tristitia huius nouissimi exæquaretur. Domine a principio regnorum meorum hacten⁹ nulla legatio, nullusque nuntius, vel a Rege, vel a regno Portugalliæ ad me peruenit, nisi dum viueret Rex, tuus pater, qui Duces suos ad me misit, et proceres cum Clericis, et Diaconis, qui totum solennium missarum apparatum attulerunt.

Et propterea maxime sum lętatus, & eos honorifice suscepi,& non multo post eos dimisi, vt reuerterentur cum honore,& pace. & postq̃ peruenerũt ad portum maris, qui est in finibus meis, in mari Rubro,nõ inuenere magnum Præfectum classis, quem pater tuus miserat, is enim non expectauit, & de hoc me fecerat certiorem, quoniam non poterat expectare,cum esset moris vestri, de triennio in triennium magnum classis Pręfectum creare. Interim alius nouiter creatus aduenit,qua de causa longiorem,q̃ opus esset, moram legati contraxerunt. Nunc vero mitto mandata mea per fratrẽ Christophorũ Licanati, cui nomen a baptismate est Zaga Zabo,nempe gratia patris,qui desideria mea coram vobis explicabit.& item ad Papam Romanum mitto Franciscum Aluarez, qui nomine meo pręstet obedientiã,vti iustum est.O domine Rex frater mi attende, & da operam amicitiæ, quam inter nos pater tuus aperuit, & crebro mitte nuntios,& literas, nam eas magnopere videre desydero,vti a fratre meo,nam id ęquum est, cum ambo simus Christiani. & Mauri, qui mali sunt,semper in sua secta concordes existunt,& nũc profiteor me nolle in posterum legationes Regis AEgyptij admittere,nec aliorum item regum, qui ad me sæpe legatos mittebant, sed solum cellitudinis

nis

nis tuæ, quos uenire maxime opto, quoniam reges Mauri me loco amici non habent, propter religionis dissensionem, sed amicitiam simulant, vt tuti9 & liberius mercaturam in nostris regnis exerceãt, inde magnum commodum consequuntur. Ingentem enim vim auri, cuius sunt auidissimi, e regnis meis exportant, cum parum mihi sint amici, & cõmoda eorum nullam mihi afferãt lęticiam. sed hoc tolerandum fuit. quoniam superiorum regum nostrorum vetus est institutum, & si eis nequaquam bellum infero, & penitus profligo, temperandum in hoc mihi esse arbitror, ne illi contra sanctum tẽplum in Hierusalem violent, et diruant, in quo sepultura est Iesu Christi, quam Deus in potestate fœdissimorum Maurorum reliquit, & pariter solo ęquarent alia templa, quę sunt in Aegypto, & Syria. & hæc causa est, cur eos non inuadam, & debellem, cuius rei me plurimum tędet. Etiam hoc mihi facilius persuadeo esse faciendum, quum neminem Christianum Regem habeam finitimum, qui me adiuuet, & cor meũ exhilaret. Ego mi Rex nequaq̃ꝫ lætari possum de Christianis Europæis Regib9, cũ eos audiã in vno corde minime cõsentire, vigereq́ꝫ inter eos bella. Estote simul oẽs in vna cõcordia vnanimes. Deberetis enim inter vos certo fœdere esse contenti. Et certe si mihi Christianus

Rex finibus esset coniunctus, nunquam vna hora ab ipso discederem, & de hoc non plane scio quid dicam, aut omnino faciam, cum hæc a Deo ordinata esse videantur. Domine mi mitte obsecro frequētes ad me nuncios. nam cum literas tuas video, vultum certe tuum intueor. Quoniam maior amicitia oritur inter longinquos, distantes, q̄ inter eos qui propinqui sunt, propter desyderium quo tenētur. Nam is qui reconditos habet thesauros, cū eos oculis non videat, corde semper, & quidem vehementissime diligit, sicuti Dominus Iesus Christus in Euangelio dicit, Vbi thesaurus tuus, ibi cor tuum, ita cor meū apud te est, quum tu ipse meus sis thesaurus, & tu pariter me, tuum thesaurum debes efficere, & cum meo tuum cor syncere copulare.

O Domine frater serua verbum hoc, nam es prudentissimus, & (vti audio) patri in sapientia similis, & de hac re cognita, statim Deo gratias egi, abiectoq; dolore, gaudium a me susceptum est, & dixi, Benedictus sit filius sapiens, & magni capitis, filius Regis Emanuelis, qui sedet in cathedra regnorum suorum. Domine mi caue ne defatigeris, cum sis fortis non secus ac pater tuus. nec ostende debiles vires aduersus Mauros, & Gentiles. Nam eos cum Dei auxilio, adiuuāte virtute tua, facile debellabis & destrues. & non dicas tibi esse a patre tuo

vires

vires exiguas. Nã eę sunt certe satis magnę, & De⁹ semper opem feret. Mihi adsunt uiri, aurum, cõmeatus instar arenę maris, & stellarum coeli. Nos simul coniuncti totam Maurorum barbariem destruemus. neq; aliud a uobis peto, q̃ peritos uiros, qui meos milites in prælijs ordines seruare doceãt. Et tu Rex uir integrę ætatis existis. Rex Salomon duodecim annorum ętatis, imperium suscepit, habuitq; magnas uires, & patre sapientior fuit. Ego quoq; cum Nau pater meus excessit ab humanis, puer undecim annorum remansi, ingressusq; sedẽ patris, Deo dãte ampliores opes & uires eo sum cõsecutus. Nam in manu mea omnes finitimi & Regni Gentes existunt. propterea ambo gratias Deo agere debemus tanti accepti beneficij. Præbe mihi aures frater, & Domine. Nam hoc uno uerbo a uobis postulo, ut uiri docti, atq; etiam artifices mihi mittantur, qui imagines, et libros impressos, enses, et omnis generis arma militaria fabrificare sciant. Itẽq; architecti, fabri lignarij, et Medici, qui pharmaca cõponere, et uulnera curare didicerĩt. Cupio etiam eos habere, qui aurum in bracteas extenuare, et aurum, et argentum egregie cælare ualeãt, ac etiã aurum et argentũ e uenis terræ eruere, et metallorũ omnium fodinas exercere sciant. Præter hos, apud me etiã chari erunt, qui plumbeas tegulas ducent,

& tegulas ex creta facere docebunt. omnes deniq; artifices mihi vsui erũt, & præsertim schlopetorũ. Adiuua me obsecro in his rebus, sicuti frater fratrem, & te Deus ita adiuuabit, & ab omni malo liberabit. Deus exaudiat orationes, & petitiones tuas, sicuti recepit sancta sacrificia in omni tempore, & in primis sacrificia Abel, & Noe quando fuit in arca, & illud Abraham, quando fuit in terra Madiam, & illud de Isaac, quando discessit a fossa iuramenti, & illud Iacob, in domo Bethleem, et Moysis in Aegypto, & Aaron in monte, & Ieson filij Nau in Galgala, & Gedeonis supra plagam, & Sampsonis, quando sitim habuit in terra sicca, & Samuelis in Rhama prophetę, & Dauid Nacira, & Salomonis in ciuitate Gabeon, & Helię in monte Carmelo, quando suscitauit filium viduæ mulieris e Richa supra puteũ, & Iosaphat in prę lio, et Manasse quando peccauit, et ad deum est cõuersus, et Danielis in spelunca leonum, et trium sociorum Sydrach, Misach, Abdenago in camino ignis, et Annę ante altare, et Neemięnię, qui fecit muros cum Zorobobel, et Matathię cum filijs supra quartam partem mundi, et de Esau, supra benedictionem. Ita Domine, Deus recipiet tua sacrificia, et supplicationes, et te adiuuabit, et erit pro te contra omnes peruersitates in omni tẽpore, et singulis

gulis diebus. Pax sit tecum, et ego te amplector sanctitatis brachijs, et similiter singulos amplector, qui tibi sunt a consilijs sanctis Regni Portugalliæ. Itemq; Archiepiscopos & Episcopos, Sacerdotes, et Diaconos, virosque pariter et mulieres. gratia Dei, et benedictio virginis Mariæ matris Dei sit tecum & omnibus, AMEN.

Literæ eiusdem serenissimi Dauidis Aethiopiæ Imperatoris, ad Pontificem Romanum, scriptæ anno millesimo, quingentesimo, vigesimoquarto, Paulo Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris cœli & terræ, visibilium, & inuisibilium. In nomine Dei filij Iesu Christi, qui est idem cum ipso, a principio mundi, & est lumen de lumine, et Deus verus, de Deo vero. In nomine Dei spiritus sancti, Dei viui, qui processit ex Deo patre.

Has literas is ego Rex mitto, cuius nomen leones venerantur, et Dei gratia vocor Athani Tinghil, id est, Thus virginis, filius Regis Dauid, filius Salomonis, filius Regis de manu Mariæ,

filius

filius Nahu per carnem, filius sanctorum Petri, & Pauli, per gratiam, Pax sit tibi iuste domine, pater sancte, potens, pure, sacrate, qui es caput Pontificũ omnium, & neminem metuis, cum nemo tibi possit maledicere, qui es vigilantissimus supra animas curator, & amicus peregrinantium, consecrate magister, & prædicator fidei, & earum rerum hostis, quę conscientiam offendunt. amator optimorum morum, vir sanctus, quem omnes laudãt, & benedicunt. O felix sancte pater, ego tibi reuerenter obedio, cum sis pax omnium, & cuncta bona merearis, & ita æquum, vt omnes tibi obediẽtiam pręstent, sicuti sancti Apostoli pręcipiunt apud Deũ. Hoc vere vestrum est, ita etiam præcipiunt, vt veneremur Episcopos, Archiepiscopos, & Pręlatos: Similiter ut te loco patris amemus, & loco Regis uereamur, & tibi uti deo fidem habeamus. Propterea dico ego humiliter, ad terram genibus flexis, tibi pater sancte syncero admodum corde, quod tu pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte potentissime, cur neminem unquam ad nos misisti, ut certius de uita, saluteq; mea cognosceres, cũ tu sis pastor, et ego ouis tua. bon9 etenĩ pastor sui gregis nunq̃ obliuisceretur, nec tibi a regionibus vestris nimiũ semotus debeo existimari, vt nuncij ad me nequeant peruenire, cum ex remotissimis terrarũ

regnis

regnis Portugalliæ Rex Emanuel filiꝰ tuus, Oratores ad nos commodiſſime miſerit, & ſi Deus eũ ad ſe in cœlum euocare diſtuliſſet, ea quæ tum agitabamus, procul dubio felicẽ exitum habuiſſent. nunc vero maxime opto proſpera, & ſalutaria de ſanctitate veſtra, per certos nuntios audire. neque enim vnq̃ a ſanctitate veſtra verbum recepi, quum aliqua tantum a noſtris, qui ex voto peregrinãtur audierim. Sed hi cum neq; meo nomine proficiſcãtur, neq; quicq̃ literarum a vobis afferãt, incerta fide nobis percunctantibus, dicunt ſe ab Hieroſolyma, deinde ſolutis votis, ad viſitanda Apoſtolorum limina, Romam perueniſſe, cum intelligãt ea loca facile peti, quod a Chriſtianis teneantur, & certe ſummam capio ex eorum ſermõibus voluptatem, quoniam dulciſſima cogitatione ſancti vultus tui imaginem intueor, quę mihi Angeli formæ ſimillima videtur, & illam ſicuti angelicam me diligere, venerariq; fateor. Sed profecto mihi eſſet gratius atq; iucundius, verba tua, tuaſq; literas deuotiſſime contemplari. Atq; ita nunc te oro, vt nuntium tuum cum benedictione ad me mittere velis ad exhilarandum cor meum. nam cum in religione, & fide cõſentiamus, id mihi ante omnia uideatur expetendum, ſuppliciterq; item oro, ut amicitiam meam, ad inſtar annuli, quem induis in digitum

gitum, & torquis aurei, quem humeris imponis, in intimum cor reponere velis, vt mei memoria nũꝗ ex animo vestro deleatur. Gratis etenim verbis & literis amicitia maxime crescit, cum eam sancta pax complectitur, e qua omnis humana lætitia facile prouenit. Quemadmodum enim is, qui vehementer sitit, frigidam maxime aquam desyderat, vt in sacris scripturis habetur, ita animus meus ex nuntijs, & literis, quæ ex remotissimis terris deferuntur, incredibile gaudium concipere solet. neq; tantummodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero, verum si certa de singulis terræ Christianę Regibus referentur, mirum in modum lætabor, sicuti his accidit, qui præliando opima spolia reperiũt, & legũt, hoc enim facillime fieri potest, postquam Rex Portugalliæ totum id iter aperuit, qui ad nos iam pridem legatos suos misit cum strenuissimis equitibus. Dum autem pater meus adhuc esset in humanis, neq; tum, aut demum a quoq; alio rege Christiano, vel ipso Pontifice, aut nuntium, aut omnino literas recepimus. Quanq̃ in nostris Archiuis proaui nostri, earum literarũ memoria conseruetur, quas Papa Romanus nomine Eugenius, ad has terras misit, cum regnaret semen Iacob, Rex regum in vniuersa AEthiopia, Rex metuendus. Pręscriptio autem literarum hęc erat.

Euge-

Eugenius, Romanus Pontifex, filio dilecto nostro Regi, ex semine Iacob, Regi Regũ in vniuersa Aethiopia, maxime metuendo, etc̃. In summa autem literarũ, significabat filium suũ Ioãnem Palęologum, qui biennio ante esset mortuus, Regẽ Regũ Romęorũ, ad sacrosanctam synodum celebrandã, euocatũ fuisse, & cũ eo Iosephũ Patriarcham Cõstãtinopolitanũ venisse cũ magno numero Archiepiscoporum, & Episcoporũ, & oĩs generis Pręlatorũ, in quibus etiã fuissent Procuratores Patriarcharum Antiocheni, Alexãdrini, et Hierosolymitani. Qui omnes se cum sanctæ fidei, & religionis amore firmiter coniunxissent, cõstitutaq; vnitate Ecclesiæ, sublatas fuisse antiqui temporis difficultates, non sine diuino auxilio, quæ erroneæ, & religioni contrariæ videbantur. quibus rebus rite sancitis, et constitutis, ipse Papa omnibus singularem lætitiam peperisset. Hunc autem librũ Papæ Eugenij ad vos mittimus, quem incorruptum seruauimus, totum etiã Pontificię benedictionis ordinem, & potestatem misissemus, nisi harũ rerum nimis magnum volumen esse videretur, quũ magnitudine librum Pauli ad gentes omnino superet. Legati vero, qui hæc a Pontifice ad nos detulerũt, fuere Theodorus, Petrus, Didymus, & Georgius serui Iesu Christi. Tu vero sanctissime pater recte

 feceris,

feceris, si euolui vestros libros iusseris, vbi harum rerum, de quibus scribimus, vti facile arbitror, aliqua memoria reperiatur. Itaq; sancte pater, si aliqua ad nos perscribes, firmiter existimato, cũcta in nostros libros diligentissime fore conscripta, vt posteris nostris earum rerum sempiterna memoria relinquatur. Et certe is mihi beatus esse videtur, cuius memoria custodita literis, in vrbe sancta Roma, & in sede Sanctorum, Petri, & Pauli conseruatur. Hi enim sunt domini regni cœlorũ & totius mundi iudices. Et quoniam ita credo, propterea has mitto literas, vt mihi gratia paretur apud sanctitatem vestram, & vestrum sanctissimum Senatum, vt inde sancta benedictio mihi proueniat, & bonorum omnium incrementum. Obnixe etiam precor sanctitatem vestram vt mihi mittere velit aliquas Sanctorum imagines, & præcipue beatæ Mariæ Virginis, vt sæpissime sit in ore, atq; memoria mea nomen vestræ sanctitatis, & continuam ex muneribus vestris capiam voluptatem. Iccirco etiam vehementer postulo, vt mihi viros sacrarum literarum doctos, atq; etiam artifices mittatis, q imagines fabrificent, atq; ita enses, & arma bellica omnis generis, itemq; cælatores auri, atq; argenti, & fabros lignarios, præcipue archutectos, qui domos ex lapide construant,

& tegulas ex plumbo, cuproq; ducere sciant, quibus domorum tecta protegantur, ad hos etiam nobis admodum chari erunt, qui vitrum conflare, organaq; musica scite facere, & docte pulsare sciant, itemque fistulatores, & tibicines. Hos vero artifices ex domo vestra præcipue mihi mitti vellem. vel si horũ domi vestræ exigua erit copia, ab alijs regibus filijs vestris, eos sanctitas vestra poterit impetrare. quoniam vestris imperijs, & nutibus facile obediunt. Hi cum ad me peruenerint, pro meritis summo in honore habebuntur, ex liberalitate mea, mercedem amplam accipient. & si domum aliquis redire concupiscet, præmijs abunde ornatus abibit, vti placuerit, quando nec inuitum quemquam sim retenturus, cum fructum aliquem ex eius industria percepero. Nunc ad alia transeundum est, & iam a te postulo sanctissime pater, cur non hortaris Reges Christianos filios tuos, vt arma deponant, & vti fratres decet, concordes inter se esse velint, postquam ipsi oues tuę sunt, & tu ipse pastor earum? Optime q; dem tua sanctitas nouit, quid Euangelium præcipiat, quod dicit. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Nam si reges animis, & fœdere certo consentient, facillime Mahumetanos omnes

omnes delebunt, & pseudoprophetæ sepulchrum fœlici irruptione disturbabunt & diruent. Ob hãc rem da operam pater sancte, vt inter eos bona pax fiat, & certum fœdus amicitię percutiatur, hortareque eos, vt mihi adesse, atque opem ferre velint, cũ in regnorũ meorũ finibus, a Mahumetanis Mauris pessimis hominibus sim ex omni latere circundatus. Ipsi autem Mauri Mahumetani, inter se mutuis auxilijs vtũtur, Regesque cum Regibus, & Reguli cũ Regulis, aduersus nos syncere & constantissime conueniunt. Mihi Maurus quidem admodũ vicinus est, cui finitimi alij Mauri arma, equos, atque instrumenta bellica suppeditant. Hi sunt Reges Indiæ, Persidis, Arabię, atque Aegypti. Quib⁹ de rebus singularem animo indies capio molestiã, cum hostes Christianæ religionis, fraterna charitate inter se coniunctos, pace frui conspiciam. Reges vero Christianos, fratres meos, nihil omnino istis iniurijs commoueri, neque vllam mihi opem afferre, vti certe deceret Christianos, postquam fœdissimi filij Mahumetis, inter se mutuis opibus adiuuantur. Neque ego is sum, qui ad id militares copias postulẽ, cum milites mihi supersint. Orationes, & supplicationes tantum peto, locumque gratiæ, apud sanctitatem vestram, & reges fratres meos exopto. quęrenda enim mihi est hæc vobiscum amicitia

amicitia, vt copiose his reb9, quas supra postulaui ad terrorē Maurorū sim instructus, et Christiani nominis hostes, vicini mei intelligāt Reges fratres meos, singulari studio mihi fauere, atq; opem ferre. quod certe ad commune decus pertinet, postq̃ in vna religionis, & fidei veritate consentimus, & in eo consilio sumus permansuri, quod firmum, atq; absolutum erit cum eo, quod vtilius eueniet. Deus itaq; desyderia vestra impleat, super laudib9 Iesu Christi, & dei patris nostri, quem omnes laudant per omnia sæcula. Et tu domine pater sancte complectere me, cum omnibus sanctis Iesu Christi, qui sunt Romæ. & pariter in hos amplexus recipiātur omnes incolæ regnorum meorum, & qui AEthiopiam inhabitant, & reddatur gratia domino Iesu Christo cum spiritu vestro. Has vero literas sanctitas tua accipiet, de manu fratris mei Ioannis Regis Portugalliæ, filij potentissimi Regis Emanuelis per Oratorem nostrū Franciscū Aluarez.

Aliç literæ eiuſdem Dauidis AEthiopiç Imperatoris ad Pontificem Romanum, ſcriptæ anno milleſimo,quingenteſimo, vigeſimoquarto, Paulo Iouio Interprete.

Felix ſanctepater, qui a Deo effectus es Gentiũ conſecrator, & ſancti Petri ſedem obtines. Tibi datæ ſunt claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris, vel ſolueris ſuper terram, erit ligatum, vel ſolutum in cœlis, ſicut dixit Chriſtus, & ita in Euangelio Matthæus ſcribit. Ego rex, cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia Atani Tinghil, id eſt Thus virginis vocor, quod nomen eſt a baptiſmate, nunc vero in ipſo ſuſcepti regni initio, aſſumpſi nomen Dauid, dilectus a Deo, columna fidei, cognatus ſtirpis Iuda, fili9 Dauid, filius Salomonis, filius columnç Syon, filius ſeminis Iacob, fili9 de manu Mariç, filius Nau per carnem, Imperator magnæ, & altæ AEthiopiæ, magnorum regnorũ, & ditionũ, & terrarũ, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Baru, de Baligan-

ze, de Adea, de Vãgue, de Goiame, vbi Nilus oritur de Damaraa, de Vagemedri, de Ambeaa, de Vagne, de Tigri Mahõ, de Sabaym, vnde fuit regina Saba, de Bernagaes, & dominus vsq; ad Nobiam, finem AEgypti. Hę prouincię omnes in mea potestate sunt, & pleræque aliæ magnę, & item paruę, quę nũc a me nequaquam numerantur, neque regna, & prouincias suis nominibus expressi, veluti superbia, & vana gloria inductus, verũ ob id, vt summus Deus magis ac magis laudaretur, qui singulari benignitate, tot amplissimorum regnorum Christianę religionis, superioribus meis regib⁹, imperia tribuisset, sed profecto me clariore gratia, inter alios reges dignum fecit, vt religioni continue inseruirem. Quoniam me Adel dominum fecerit, hostem Maurorum, & Gentilium qui adorant idola. Mitto ad deosculandos pedes sanctitatis vestræ more cæterorum Christianę fidei regum, fratrum meorum, quibus neque religione, neque potentia sum inferior. Ego etenim in regnis meis sum columna fidei, neq; externis iuuor auxilijs, cum in solo Deo spem, & opem reponam, qui me sustinet, & gubernat, ab eo tempore, quo Angelus Dei allocutus est Philippũ, qui fidẽ doceret Eunuchũ potentis reginę Cãdacis, reginę Aethiopię, quę ab Hierosolyma Gazã pergebat.

Philip

Philippus tum baptizauit Eunuchum, & Eunuchus demum Reginam, cum magna parte familiæ, & populi eius, qui nunquam desierunt esse Christiani, omnique sequenti tempore perstiterunt fortes in fide. Prædecessores vero mei, nulla alia ope adiuti q̃ diuina, fidem in latissimis regnis propagarunt, quod & ego quotidie efficere contendo. Maneo etenim inter maximos regnorum meorum fines, vt leo ingenti sylua circundatus, & septus aduersus Mauros obsidentes, & alias nationes fidei Christianę inimicissimas, quæ nolunt audire verbum Dei, neque cohortationes meas, & ego gladio accinctus, eos persequor, & paulatim extrudo, diuino scilicet fretus auxilio, quod nunquam mihi deest, quod secus accidit regibus Christianis. Nã si regnorum suorum fines extendunt, id facile possunt assequi. quoniã alter alteri opẽ ferre posset, & auxilia subministrare, iuuariq; benedictiõe vestrę sanctitatis, cuius particeps ego sum, cum in libris meis habeantur literę, quas superioribus temporibus Eugenius Papa cum benedictione misit, ad regem Semen Iacob. Qua accepta, tradita per manus benedictione ego fruor, & magnopere lętor. Cęterum ego in magna habeo veneratione sanctũ templum in Hierusalem, ad quod sępissime mitto oblationes debitas, per nostros peregrinantes. Et

multo

multo plures & pinguiores mitterem, nisi itinera a Mauris, et infidelibus obsiderentur. Nam preter illud, quod dona nostra, et thesauros nuntijs eripiunt, etiam eos libere pertransire non sinunt. Quod si paterent itinera, in familiaritatem, et commercium Romanę Ecclesiæ deuenirem, vti fit a cæteris Christianis regibus, quibus in religione Christiana non sum inferior. Et ita vt illi credunt, vnam fidem rectam, & vnam ecclesiam confiteor, credo q; syncerissime in sanctam trinitatem, & in vnũ Deum, & virginitatem Dominæ nostræ virginis Marię, & articulos fidei teneo, & obseruo, vti ab Apostolis conscripti fuerunt. Nunc Deus optimus manu potentissimi, & Christianissimi Regis Emanuelis iter patefecit, vt per legatos conueniremus, & in fide coniuncti Christiani, cum Christianis deo inseruiremus. Sed dum in aula mea eius oratores essent, allatum est eum vitam cum morte commutasse, filium q; eius, fratrem meum Ioannem paterni regni sceptrum accepisse. Vnde sicuti ex patris morte summum senseram dolorẽ, ita ex filij felici in regnum assumptione mirifice sũ lætatus, adeo vt sperem nos communibus copijs, & viribus per regiones Maurorũ pessimorum, terra mari q; iter aperturos, atque eos magno terrore illato, sedibus, & regnis esse depulsuros, vt

 commo-

commodo pacatoq; itinere, Christiani Hierosolymitanum templum petere, et libere commeare possint. Atq; ego in primis, sicuti vehementer exopto, diuini amoris particeps esse possim in templo Apostolorum Petri & Pauli. Cupio autem ingenti desiderio consequi sacrosanctam benedictionem, a vicario Domini nostri Iesu Christi. Nam procul dubio sanctitas vestra, Dei est vicarius. Et cum a peregrinis, qui ex regionibus nostris ad Hierusalē, atq; inde Romā nō sine miraculo eunt, & redeūt, multa de sanctitate uestra ab his audio, quæ mihi incredibilem afferunt voluptatem & gaudium. Sed multo maiorem omnino caperem lætitiam, si mei Oratores breuiore itineris compendio vti possent, & noua referrent. Sicuti antequam moriar, aliquando allaturos spero nō sine gratia Dei omnipotentis, qui vos in sanitate & sanctitate conseruet. AMEN. Exosculor autem pedes sanctos, & supplex oro, vt benedictionem ad me mittat. Has quoq; literas Sanctitas tua accipiet de manu fratris mei Ioannis Regis Portugalliæ, per eundem Oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

Has epistolas a Paulo Iouio versas, huic nostro opusculo ob maiorem huius historiæ cognitionem adiunximus, nec in eis aliquid mutauimus (quanq̄

in qui-

in quibusdam locis mutatione indiguissent) prçter pauca, quæ ex Arabico & Abesynico idiomate, in Lusitanicum sermonẽ, omnino male interpretata, mutato epistolarũ ordine, fuerũt. Idẽ Iouius quoq; in harum epistolarum enarratione, volumẽ qđ Franciscus Aluarez de situ, moribus, cultuq; Aethiopum composuit, in quo etiam totum suũ iter explicat, pollicitus est Latinũ facere, cuius voluminis vnum exemplar penes me habeo. quod si Iouius a vertendo supersedeat, non abhorrerem ab eius rei tractatione. quanquam id prouinciæ non libẽter suscepero, nisi id tuis sanctissime pater mandatis mihi imperatum cognouero, quo tutior esse possim aduersus calũniosos, quibus videri possim nõ studio Reipublicç Christianæ, sed çmulatione glorię Iouianæ hoc onus subijsse. Ad quod cum fidẽ tractandum, me non parum instructum arbitror. Nam cum perfunctus Germanicis, & Sarmaticis legationibus, e Belgica ad Regem meum Ioannẽ eius nominis tertium redeo, cuius plurimam in me excipiendo & humanitatẽ, & munificentiã expertus sum, Vlyssippone in colloquiũ Aethiopici legati incido, viri & Episcopali dignitate venerabilis, & fide, doctrina, ac eloquẽtia Chaldaicç, et Arabicç linguç admirabilis, et in sũma idonei, q a potẽtissimo Eethiopũ impatore, ad maximos principes de-

maximis rebus mitteretur. Huic autem nomen fuit Zaga Zabo, cum eo post initam inter nos firmissimam & constantissimam amicitiam, sæpius sermonem miscui, uariasque disputationes habui, præsertim de moribus, & relgione AEthiopum Christianorũ, cupiebam enim eas res non ex verbis interpretantium peregrinorum, sed ab indigena, coram, & ore tenus cognoscere. Inter cætera epistolam quoq; per Matthæum legatum in Lusitaniam missam ei ostendi, quam ego iam pridem cum articulis, quos coram Rege Emanuele exposuerat, in linguam latinam (vt dictum est) transtuleram, multaq; ex illius admonitu castigaui, vbi interpretatio non plene rei fidem, aut indolem assecuta erat, quod tum mihi, tum Iouio non raro accidisse affirmabat, habebam enim iam mecum ipsius Iouij epistolas, quas summa cum diligentia contulimus. Postmodũ vigente inter nos iã uera Christi charitate, et amicitia, ausus sum ab eo petere planã, & legitimam AEthiopũ fidei, & religionis enarrationem, eamq; sua manu describi, quod mihi summa cum alacritate concessit, illamq; statim describere incepit, sentẽtiam summa fide in latinam linguam refudi, vt ex sequentibus patebit. Id vero conscientia vrgente eo ardentius aggressus sum, quod non ignorarem, si hęc apud me

perijsse

perijssent, a nemine mortalium vnq̃ in lucem proditura fuissent. Inde quod sic digesta & composita ad phrasim Chaldaicam, & Aethiopicã essent, vt vix a quopiam intelligi potuissent, nisi a me, qui ea omnia tam ex ore, q̃ ex scriptis ipsius Aethiopici Oratoris, per multam familiaritatem consequi iam poteram.

IN NOMI-

IN NOMINE DOMINI nostri Iesu Christi. AMEN.

Hæc sunt, quę de fide, & religione apud nos AEthiopes habentur, & obseruantur.

CREDIMVS in nomen sanctę trinitatis, patrem, filium, & spiritum sanctum, qui vnus est dominus, tria quidem nomina, vna diuinitas, tres facies, vna vero similitudo, æqualis trium personarum coniũctio, æqualis inquam in diuinitate, vnum regnum, vnus thronus, vnus iudex, vna charitas, vnum verbum, & vnus spiritus. Verbum autem patris, & filij, verbum spiritus sancti, & filius est idem verbum, & verbum apud Deum & apud spiritum sanctum, & apud semetipsum, sine defectu vllo, aut diuisione, filius patris, & filius ipsius patris sine principio, nẽpe primo sine matre filius patris. Nemo enim nouit secretum, & mysterium eius natiuitatis, nisi pater, & filius, & spiritus sanctus. Is autem filius in principio erat verbum, & verbum erat verbum apud Deum, & Deus erat verbum. Spiritus patris, spiritus sanctus, spiritus filij, spiritus sanctus est, spiritus aũt sanctus spiritus

Hoc postea explicat.

Huius nostri oratoris scripta in hoc loco ambiguã habebãt significationẽ, eã, quæ magis catholicæ ecclesiæ cõgruit, textui inseruimus, aliã hic in margine expli-

ſpiritus ſui, ſine vlla diminutione, aut augmenta-tione. is etenim ſpiritus ſanctus, paracletus, deus vi-uus, qui ex patre, et filio procedit, locutus eſt per os prophetarũ, & in flamma ignis deſcendit ſuper A-poſtolos in atrium Syon. Qui per totum terrarũ orbẽ denunciarunt, ac prædicarunt verbũ patris, qđ verbũ erat ipſe filius. Præterea neq; pater eſt primus, inde quod pater ſit, nec filius poſtremus, inde ꝙ filius ſit, ſic ſpiritus ſanctus neq; prim⁹, ne-q; poſtremus eſt. Tres perſonę vnus Deus, q videt et a nemine videt̃, q vnico ſuo cõſilio cũcta creauit.

candam duximus, quæ ſequens eſt. Sine defectu ullo aut diuiſione filius patris, et filius ſui, & principiũ ſui, nempe primo ſine matre filius patris & cæt.

Poſtea vero filius ſpõte propter noſtram ſalutẽ, ipſo patre volenti, ſpiritu ſancto conſentienti, ex al-tiſſimo ſuo domicilio deſcẽdit, & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto, ex Maria virgine, quę Mãria dupli-ci ornabatur virginitate, vna ſpirituali, altera ue-ro carnali. Et natus eſt ſine aliqua corruptiõe, ipſa Maria matre poſt partũ virgine permanẽti, & ma-gno cũ miraculo, & arcano igne diuinitatis afflata, ſine ſanguine & doloribus peperit filiũ ſuũ Ieſum Chriſtũ, qui homo innocẽs, & ſine peccato fuit, & ꝑfectus Deus, & ꝑfectus hõ, unũ ſolũmodo habẽs aſpectũ. Adoleuit ſenſim ut ĩfans, ſugẽs lac Marię uirginis matris ſuę. et cũ attigiſſet trigeſimũ annũ, baptizatus eſt in Iordane. Et ut cęteri hoẽs, ambu-bulauit, fuitq; laſſus, ſudauit, eſuriuit, & ſitiuit.

Hæc

Hęc omnia passus est sponte et uoluntarie, plurimaque fecit miracula. Atque per suam diuinitatē cęcis uisum restituit, claudos sanauit, leprosos mundauit, mortuosque suscitauit, ipseque postremo uolēs captus est, & flagellatus, ac colaphis uerberatus, & crucifixus, et languit, et mortuus est propter peccata nostra, et sua morte vicit mortem ac diabolum, et sua uiua ægritudine dissoluit peccata nostra, et languores nostros tulit, et baptismo sanguinis sui, qui baptismus mors eius fuit, baptizauit patriarchas, et prophetas, descenditque ad inferos, ubi erat anima Adę, et eius filiorum, atque anima ipsius Christi, quae est ab Adam, quam animā Adę ipse Christus accepit ex sancta Maria uirgine, & in splēdore, & potētia diuinitatis suę, et crucis fortitudine fregit æneas, ac igneas inferorum portas, et catenis ferreis Sathanā colligauit, et redemit Adam, et eius filios. Hęc omnia Christus fecit propterea quod plenus diuinitate erat, et ipsa diuinitas erat cum ipsius anima, et erat etiam cum ipsius sanctissimo corpore, quę diuinitas uirtutem dedit cruci. Quam quidem diuinitatem, is cum patre in trinitate, & vnitate semper habuit, & habet communem. Nec enim ipse Christus obambulans in terris, caruit oculi momento diuinitate, uel dignitate sua. Tum demum sepultus, tercia die ipse Iesus

Hoc in fine late explanat.

ſus Chriſtus, Princeps reſurrectionis, Ieſus Chriſtus dulciſſimus, Ieſus Chriſtus, princeps ſacerdotum, Ieſus Chriſtus Rex Iſrahel, cum magna potentia, & fortitudine reſurrexit. Et poſtquam omnia fuerunt adimpleta, quæ ſancti Prophetæ prędixerunt, aſcendit in cœlum cum gloria, & ſedet a dextra patris, & uenturus eſt cum gloria, ferens āte faciem ſuam crucem, et in manu gladium iuſticiæ, iudicare uiuos, et mortuos, cuius regni nō erit finis. Credo unam ſanctam catholicam, et Apoſtolicam eccleſiam, credo unum baptiſmum, qui eſt remiſſio peccatorum, ſpero reſurectionem mortuorum, et uitam uenturi ſæculi. AMEN. Credo dominam ſanctam Mariam uirginem, uirginem inquam ſpiritu, et carne, quæ ut dei mater, charitas omnium gentium eſt, ſancta ſanctorum, & uirgo uirginum, quam modis omnibus uenecor. Credo ſanctum lignum crucis, lectum ęgritudinis domini noſtri Ieſu Chriſtri filij dei eſſe, q Chriſtus ſalus noſtra eſt, propter quem ſalui ſum9. Iudęis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtulticia. Nos uero prædicamus; et credimus fortitudinem crucis domini noſtri Ieſu Chriſti, quemadmodum Sanctus Paulus doctor noſter præcepit. Credo Sanctum Petrum, petram legis eſſe, quę lex ędificata eſt ſuper ſanctos prophetas, fundamē

tum, & caput Ecclesiæ catholicæ, & Apostolicę Orientalis, & Occidentalis, vbi est nomen Domini nostri Iesu Christi. Cuius Ecclesiæ potestatem, Petrus Apostolus habet, ac claues regni cœlorum, quibus claudere, & aperire, soluere, & ligare potest. Is autem sedebit cum alijs Apostolis eius socijs super duodecim sedes, cum honore & laude apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui in die iudicij sentētiam est de nobis laturus. Quę dies gaudij quidē Sanctis, doloris autem, & stridoris dentium, peccatoribus erit, cum deijcientur in ardentes flammas inferni cum eorum patre diabolo: Credo Sanctos Prophetas & Apostolos, Martyres & Confessores, veros Christi imitatores fuisse, quos cum Sanctissimis Dei Angelis veneror, & honoro. parique modo etiam omnes illorū sectatores cōplector et deosculor. Deinde confessionem vocalē omnium meorum peccatorum credo faciendam esse apud sacerdotē, cuius precibus per Christum Dominum nostrum, salutem animæ meæ spero me consecuturum. Præterea Pontificem Romanum tanquam primum Episcopum, & pastorem ouium Christi agnosco, ac omnes Patriarchas, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, q̃rū ille caput est, quibus tanquam ipsius Christi ministris pareo, ac obedio.

Hęc

Hæc est fides & lex mea, & populi Aethiopiæ, qui est sub ditione Preciosi Ioannis, quę fides atq; Christi amor, ita sunt apud nos confirmata, vt ea nec per mortem, nec per ignem, nec per gladium, fretus auxilio Saluatoris nostri Iesu Christi, nunquam sim abnegaturus, quam fidem omnes portaturi sumus in die iudicij, ante facem eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

Iam his enumeratis, erit nobis explicanda disciplina, & doctrina, ac lex, quæ Apostoli in Sanctis Synodorum libris, & Canonum (quos Manda, atque Abethilis vocamus) nobis præceperũt. Sunt enim ij sanctæ Ecclesiæ legum libri octo, quos omnes Apostoli Hierosolymis congregati, scripserunt. De quibus habita inquisitione, cum quibusdam doctoribus, postquam in Lusitaniam veni, nemınẽ reperi, qui horum memoriã teneret. Obseruationes vero, quas sancti Apostoli nobis in his libris pręscripserũt, hę sunt. Primo oportere nos ieiunare singulis diebus Mercurij in memoriam consilij Iudęorum, quo die ab eis decretum, & consultum fuit, Christum occidendum esse. Pręterea ieiunandum esse singulis diebus Veneris, q̊ in die Christus Iesus crucifixus, & mortuus est, pro peccatis nostris. Et in his duobus diebus prępceptum est ieiunare vsque ad occasum solis.

Quadraginta vero diebus quadragesimalibus, pane & aqua ieiunandum iniunxerunt. Septem diei ac noctis horis incumbere rebus diuinis. Ex ijs edictis quoq; tenemur, et sacrũ celebrare diebus Mercurij, ac Veneris tempore vespertino, quoniam tũc expirauit dominus noster Iesus Christus in sancto ligno crucis. Diebus autem Dominicis, omnes vnanimiter ut congregaremur in sacra ęde hora tertia diei ab ortu solis ad legendum et audiendum prophetarum libros uoluerunt, atq; postea, ut sanctum Euangelium prædicemus, sacrum quoq; faciamus. Præterea nouẽ dies festos in Christi memoriã celebrãdos constituerũt, scilicet, Annũciatiõis, Natiuitatis, Circuncisionis, Purificatiõis siue Candelarum, Baptismi, Transfigurationis, Dominicę Palmarum, usq; ad Octauam Veneris sancti (vt vocam⁹) qui dies duodecim sunt. Ascensiõis quoq; atq; Pentecostes cum suis etiam ferijs. Et ex horum librorum præceptis, sine aliqua exceptione a festo Paschæ vsque ad Pentecosten singulis diebus vescimur carnibus, nec per hos dies, vsq; ad Octauam Pentecostes ieiunare tenemur, id quidem propter maiorem venerationem, & honorem Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Item voluerunt vt diem mortis, & assumptionis Mariæ virginis cum omni honore celebraremus. Præterea

prę-

prȩter Apostolorum præcepta quidam Preciosus Ioannes nomine Semen Iacob constituit in honorē eiusdem beatæ virginis, singulis annis triginta supra tres dies etiā celebrādos. Deinde propter Christi Saluatoris natiuitatem celebrari iussit de vnoquoq; mense diem vnum, qui dies vigesimus quintus semper est. Constituit quoq; ex singulis mensibus, vnum diem propter sanctum Michaelem celebrandū. Vlterius ex indicto Synodorum Apostolorum, diem martyrij sancti Stephani, ac aliorum martyrum celebramus. Ex institutione quoq; Apostolorū celebrare tenemur duos dies, scilicet Sabbati & Dominici, in quibus non licet nobis aliquā rem facere, ne minimam quidem. Diem vero Sabbati ob id, quod deus in eo mūdi perfecta creatione quieuisset, seruamus. quē vt vocari voluit, Sanctū sanctorum, ita plane videretur contra eius voluntatem & prȩceptum fieri, qui cœlum & terram potius, q̄ suum verbum perire vult, si cum magno honore, ac religione is dies non celebraretur, prȩsertim cum ipse Christus non ad soluēdum legem, sed ad implendum venerit. Quapropter non ad imitationem Iudæorum, sed iussu Domini nostri Iesu Christi, et Sanctorum Apostolorum eum seruamus, quorum Iudȩorum gratia in nos Christianos translata est. In quo die Sabbati, excepto tempore

pore

pore quadragesimali, carnes semper commedim⁹. Id tamen in regno Bernagaes, ac Tigri Mahon nõ seruatur, quorum duorum regnorum indigenæ ex veteri consuetudine, carnibus in diebus Sabbati, & Dominici quadragesimalibus uescuntur. Diem autem Dominicum, ut cæteri Christiani, in memoriam Christi resurrectionis celebramus. Diẽ tamen Sabbati ex legis libris, & non ex Euangelio celebrandum esse scimus. Nihilominus Euangelium finem legis, ac Prophetarum esse non ignoramus. In quibus duobus diebus credimus animas piorum defunctorum, in purgatorio minime cruciari. Quam quietem Deus in his sanctissimis diebus, animis concedit, donec inde (finito termino suarum pœnarum pro facinoribus in hoc seculo meritarum) penitus emergant. Ad quas pœnas minuendas, ac earum cruciatus tempus attenuandum, eleemosynas pro defunctis factas, credimus ipsis animis in purgatorio degentibus maxime prodesse. Ad quarum animarum remissionem Patriarcha nullas dat indulgẽtias, id ad solum Deum, ac pœnarum temporis constitutionem credimus spectare. Nullos quoq; dies indulgentiarum Patriarcha concedit.

Ex Euangelij lectione, sex tantum tenemur seruare præcepta, quę Christus ore proprio ita explanauit.

nauit. Esuriui, & dedistis mihi manducare, Sitiui & dedistis mihi bibere, Hospes eram, & collegistis me, Nudus & operuistis me, Infirmus, & visitastis me, In carcere eram, & venistis ad me. Quæ verba Christus in die iudicij solummodo est prolaturus. quoniam lex, teste Paulo, peccata nobis ostendit, quam legem, excepto Iesu Christo, nemo custodire potuit. Ipso Paulo quoque teste, Omnes ex peccato nati sumus, propter Euæ matris nostræ transgressionem, & propter eius maledictionem. Præterea inquit ipsemet Paulus, nos propter Adam mori, & propter CHRISTI uitam uiuere, qui Christus ob suam immensam misericordiam, nobis hæc sex præcepta dedit, ut cum uenerit in sua maiestate, iudicatum uiuos, & mortuos, saluemur. Quibus uerbis, ac præceptis in ipso tremendo iudicij die, bonis gloriam sempiternam, malis ignem, & perpetuam damnationē denuntiabit. Et quinq; tātum peccata mortalia (ut uocāt) annumeramus, id quidē ex ultimo Apocalypsis capite, ubi dicitur, Foris autē canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & Idolis seruientes, & omnis qui amat, & facit mendaciū. Itē constitutū est a Sāctis Apostolis, in Synodorū libris, clericos vxores licere ducere, id quidē postq̃ cognitionem aliquam habuerint rerum diuinarum.

Deinde

Deinde Inito matrimonio in ordinem presbyterorum recipiuntur, in quem nisi post annum trigesimum nemo recipitur. nec spurij, nec nothi aliqua ratione ad eundem sacratissimum ordinem intromittuntur, qui ordines a nemine, nisi ab ipso patriarcha dantur. Mortua tamen prima vxore Episcopi aut clerici aliã ducere nõ possunt, nisi patriarcha ad id dispensauerit (quod aliquãdo indulgetur magnatibus propter publicum bonum) nec habere cõcubinam, nisi se voluerint a sacris abdicare, quod si fecerint, res diuinas amplius tractare nõ possunt. Et hoc tam stricte seruatur, vt ij presbyteri, qui secundo vxorem duxerint, ne candelam quidem vnã Ecclesiæ consecratam, in manum auderent accipere. Quod si inuentum fuerit Episcopum, aut clericum filium spurium habere, ab omnibus beneficijs ac sacris ordinibus abdicatur, quorum bona, si sine legitima prole discedant, ad Preciosum Ioannẽ, & non ad patriarcham veniunt. Et id quod presbyteri apud nos vxores possideant, ex Paulo accepimus, qui mauult clericum & laicum nubere, quam vri. Is quoque inquit, oportere Episcopum, virum vnius vxoris esse, & irreprehẽsibilem, sobrium, pari quoque modo vult esse Diaconos. Atque etiam vt Ecclesiastici perinde atque sęculares proprias vxores ex legitimo matrimonio habeãt. Monachi tamẽ vxores non

res non ducunt. Et tam laici q̃ clerici vnam tantũ possident vxorem, & matrimoniũ non contrahitur, pro foribus sacrę ędis, sed in priuatis domibus Paranymphorũ. Ex sanctorũ Apostolorũ constitutione habemus, vt si sacerdos fuerit comprehensus in adulterio, homicidio, latrocinio, vel falsum testimonium tulerit, vt a sacris ordinibus destituatur, ac vt cæteri malefici puniatur. Rursus ex eorũ Apostolorum instituto, Si aliquis siue ecclesiastic9, siue laicus cũ vxore cõgressus fuerit, vel in somnis pollutus fuerit, spacio quatuor et viginti horarum tẽplum nõ ingreditur, nec id quoq; mẽstruatis mulieribus licet, nisi septimo quoq; die a menstruo, id quidem omnibus vestibus ablatis, quibus tempore mẽstrui vtebatur, ipsaq; bene lota, atq; a sordibus repurgata. Item mulieri parienti masculum, non conceditur venire in templum, nisi post quadragesimum diem, parienti vero fœminam, post octogesimum. Hanc consuetudinem ex veteri lege, ac ex noua Apostolica habemus, quas leges, instituta, ac præcepta diligenter in omnibus, quatenus fieri possit, obseruamus. Deinde prohibitũ est apud nos, ne aut gentes, aut canes, aut alia huiusmodi animalia, in templa nostra intrent. Item non datur potestas nobis adeundi templum, nisi nudis pedibus, neq; licet nobis in ipso templo ridere, obam-

bulare, aut de rebus prophanis loqui, nec ſpuere, aut ſcreare in ipſo tẽplo. Quia Eccleſię Aethiopiæ non ſunt ſimiles terrę illi, vbi populus Iſrael comedit agnũ paſchalẽ, decedẽs ab Aegypto, in quo loco Deus iuſſit eos comedere indutos calciamentis, & zonis accinctos propter terrę pollutionem. Sed ſimiles ſunt monti Synai, vbi dominus locutus eſt Moſi dicẽs, Moſes Moſes, exue calciamenta tua, quoniã terra, quam pedes tui premunt, ſancta eſt. Et hic mons Synai parens noſtrarum Eccleſiarum eſt, ex quo ſuã acceperũt originẽ, ita vt Apoſtoli ex prophetis, & nouum teſtamentũ a vetere. Pręterea nec ſacerdoti, nec laico, vel alijs perſonæ cuius conditionis ſit, aſſumpta venerabili Euchariſtia licet expuere, a tẽpore matutino, vſq; ad occaſum ſolis, & ſi ſpuerit, grauiſſima pœna multatur.

Item in memoriã Chriſti baptiſmi, ſingulis annis, oẽs in Epiphanijs domini baptizamur, id quidem facimus nõ q ad ſalutẽ ſpectare credimus, ſed ꝓpter Seruatoris noſtri laudẽ ac gloriã. Neq; vberiꝰ, atq; refertius ſpectaculis, iocis, & ceremonijs, vllũ aliud feſtum celebramus. quoniã in hoc die primo manifeſte apparuit ſanctiſſima trinitas, cũ dñs noſter Ieſus Chriſtus baptizaretur in flumine Iordane, cũ ſpiritus ſanctus in ſpecie columbę ſup caput eius deſcenderit, et vox de cœlo dixerit, Hic eſt filiꝰ

meus

meus dilectus, in quo mihi cõplacuit. Qui ſpiritus ſanctus apparẽs in ſpecie albæ columbæ, cũ facie, & figura patris, & filij apparuit in vna diuinitate. Pariꝗ modo Chriſtus viſus eſt a ſanctis prophetis ꝑ multas ſimilitudines & formas. Primũ in ſpecie arietis albi, propter ſalutẽ Iſaac filij Abrahę, eoꝗ modo nominauit Iacob, Iſrael & Iacob, Iudã catulũ leonis, cui ſuper alios fratres poteſtatẽ tribuit dicẽs, Ad prædã fili mi aſcendiſti, requieſcẽs occubuiſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eũ? Itẽ manifeſtauit ſe Moſi in mõte Synai in ſpecie flãmę igneæ, oſtendit ſe ſancto Danieli prophetæ in ſimilitudine petrę. Ezechieli quoꝗ filio hominis apparuit, et Iſaiæ in forma infantis. Manifeſtauit etiã ſe Regi Dauidi, & Gedeoni in rore ſuꝑ vellus. Præter has recenſitas formas, in multis alijs viſus eſt a ſanctis prophetis. Tametſi tã varijs formis fuerit viſus, ſemper ſimilitudinẽ patris & ſpiritus ſancti repreſentauit. Et cũ deꝰ etiã creaſſet mundũ, dixit, Faciamus hoẽm ad imaginem & ſimilitudinẽ noſtrã, & fecit Adam ad ſuam imaginẽ & ſimilitudinẽ. Propterea nos dicimus patrẽ, filiũ, & ſpiritũ ſãctũ, eſſe tres vultꝰ, in vna ſimilitudiẽ et diuinitate.

Habemus quoꝗ a tẽporibus Reginę Saba circũcisionẽ, quã ad hũc vſꝗ diẽ ſeruamus. Erat aũt huic Reginæ Saba nomẽ propriũ Maqueda, quę more-

maiorum colebat Idola. Ad cuius aures fama sapientię Salomonis cum peruenisset, quendam virũ prudentem Hierosolymam misit, vt re omni explorata, certior de Regis prudentia redderetur. Quo reuerso, & re explanata, subito se ad iter, Hierusalẽ versus cõponit. Atq; cũ eo peruenisset, prę ter multa alia, quibus a Salomone erudita est, legem ac ꝓphetas didicit, eaq; in patriam (facultate impetrata abeundi) proficiscens, in itinere filium, quem ex Salomone cõceperat, peperit, qui vocatus est Meilech, quem ipsa Regina in Aethiopia, vsq; ad vigesimum ætatis annum apud se educauit, ac postea ad Salomonem eius patrem remisit, vt ab eo scientiam & sapientiam disceret, quem per literas obsecrauit, vt filium Meilech coram arca fœderis, testamenti Domini Regem Aethiopię consecraret, ac crearet, neue vlterius fœminę ius regnãdi in Aethiopia haberent, vt tum in more erat, sed vt recto tramite masculi in regnum succederent. Qui cum Hierosolymam venit, a patre facile matris postulata obtinuit, ac pro Meilech vocatus est Dauid, quem iam abunde in lege, atq; in aliјs disciplinis edoctum, pater Salomon constituit ad matrem remittere, id quidem cum maiore ornatu, Regioque apparatu. Ad quod munificentius conficiendum, comites illi nobiles, ac primorum virorũ filios tradidit,

didit, qui ei pro Regio more inseruirent. Præterea decreuit cum eo mittere Azariam principē sacerdotum, filium Sadoch principis quoq; sacerdotum. Quod cum Azarias intellexisset, Dauidem hortatus est, vt ei a patre impetraret potestatem sacrificandi, pro successu itineris, ante arcam fœderis domini. Qua re a Salomone impetrata, Azarias subito tabulas, q̄ secretissime potuit, ad imitationē tabularum fœderis domini dedolare curat. Quibus perfectis, ad sacrificandum se componit, in ipsoq; sacrificio clanculum, atq; mira arte, veras fœderis domini tabulas ex arca surripuit, pro eisq; adulterinas, quas secum portauerat, reposuit, se solo, ac Deo cōscio. Hęc narratio apud nos Aethiopes sanctissima & probatissima habetur, vt ex historia ipsius Regis Dauidis (quæ iucundissima lectu est) apparet. Cuius historiæ liber tantæ crassitudinis est, quantæ omnes Pauli epistolæ.

Cæterum cum iam Dauid ad fines Aethiopiæ peruenisset, Azarias eius tentorium ingressus, id quod semper apud se occultum tenuerat, ei reuelat, nempe tabulas fœderis domini penes se esse. Qua re audita, subito Dauid ad tentorium vbi Azarias tabulas fœderis domini habebat accurrit. ibiq; prę nimio gaudio ad exemplum aui sui Dauidis, ante arcam, in qua tabulę erant, incepit saltare. Quo a suis

ſuis viſo, & re intellecta, omnes pari modo gaudia et leticiam ingentē celebrauerunt. Tandē peragrata magna Aethiopiæ parte ad ſuā matrē peruenit. Quæ ſtatim ei imperiū oīm prouinciarū detulit, omnemq; adminiſtrandi regni curā in eius humeros reclinauit. Et ab eo tēpore ferme iam inde vſq; in hunc diē elapſis interim bis millenis, ſexcentenis annis, regnum Aethiopiæ, recto tramite, de maſculo ſemper ad maſculū trāſfertur. Et ab his tēporibus legē domini, & circūciſionē ſeruamus, vt ante dictū eſt. Ab eodem quoq; tpe hucuſq; miniſteria, quæ Salomō filio ſuo Dauidi ad aulā ſuam gubernandā ordinauit, in eo ordine ac familijs, quo tunc tēporis erant, cōſeruantur, nec aulica miniſteria ex alia ſtirpe deligere fas habet, vel ipſe Impator. Inſuper iuſſu, & decreto ipſius Reginę Maquedę, mulieres quoq; circūcidūtur. Ad id ea ratiōe deducta eſt, vt quemadmodū viri pręputium habēt, eodē quoq; modo mulieres etiam quandā glanduloſam carnē, quam Nympham vocant, in genitalibus habēt, nō ineptam accipiendo characteri circūciſiōis. Id quod fit tam in maſculis, q̄ in fœminis ad octauū diē. et poſt circūciſionē maſculi baptizantur ad quadrageſimū diē, mulieres vero ad octogeſimum, niſi aliqua interuenerit ęgritudo, vt op9 ſit feſtinatione. quod ſi ante tempus conſtitutū baptizentur, infantibus nō licet lacte matris lactari, ſed nutricis

tantum

tantum, id quidem donec matres purificentur. Et aqua in qua baptizantur, exorcismis consecratur, & benedicitur, & ea ipsa die, qua pueri baptizantur, venerabile corpus Domini accipiunt, sub exigua specie panis. Nos ferme prius cæteris Christianis omnibus, baptismum ab Eunucho Candacis Reginæ Aethiopiæ, cui nomen erat Iudich accepimus, ita vt in Actis Apostolorum traditur, quem vna cum circuncisione (quam tum temporis, vt prius dictum est, habebamus) sancte & Christiane obseruamus, & Deo adiutore sumus perpetuo obseruaturi. Nec quicquam præter ea, quæ in lege & Prophetis, & in Euangelio, atq; in libris Synodorum Apostolorum sunt, seruamus, aut admittimus, & si quæ alia præter hæc recipimus, ea seruantur interim, quod ad ordinem, & pacem Ecclesiæ videntur spectare, id tamen sine aliquo peccati vinculo. Quamobrem circumcisio nostra im munda non est, sed lex & gratia data patri nostro Abrahæ est, quam a Deo tanquam signũ accepit, non vt propter circuncisiõem saluus fieret, aut filij eius, sed vt ipsi filij Abrahę, a cęteris nationibus dinoscerẽtur. Et id quod symbolo circũcisionis latenter ostenditur, eximie seruamus, nempe vt corde circuncisi simus. Nec ob circuncisionem gloriamur, nec etiam cæteris Christianis putamus

ob id

ob id nobiliores, nec Deo acceptiores esse, apud quem nulla est acceptio personarum, teste Paulo, qui etiam ostendit nos saluos fieri non propter circuncisionem, sed propter fidem, quia in Christo Iesu nec circuncisio aliquid valet, nec prȩputium, sed noua creatura. Is autem Paulus non prȩdicauit ad destruendam legem, sed ad stabiliendam, qui circũcisus quoq; fuit, et ex semine Beniamin, is quoq; Timotheum iam Christianum factũ ex matre Hebræa, & ex patre gentili natum circuncidit, sciens Deum circuncisionem ex fide, & præputium per fidem iustificare. Et vt ipsemet ait, factus est omnibus omnia, vt omnes faceret saluos. Iudȩis tanquã Iudæus, vt Iudæos lucraretur. His qui sub lege erant, quasi sub lege esset, cum ipse non esset sub lege, vt eos qui sub lege erant, lucrifaceret. His qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege Dei non esset, sed in lege Christi, vt lucrifaceret eos, qui sine lege erant. Et factus est infirmus, vt infirmos lucrifaceret, id quod fecit, vt ostenderet nõ ex circuncisione, sed ex fide nos salutem consecuturos. Vnde cum Hebrȩis prȩdicasset, tanquam Hebrȩus varijs sermonibus locutus est, dicens, Multifarie, multisq; modis olim Deus locutus est patribus nostris in Prophetis, ostendens eis ex ipsis prophetis, Christũ ex semine Dauidis secundum

carnem

carnem, deinde Christum eis prędicauit, cum patribus nostris in tentorijs, in deserto fuisse, eosq; in terram promissionis introduxisse, per manum Iosuæ. Prçterea idem quoq; Paulus inibi testatur Christum principem fuisse sacerdotum, ac in nouum tentorium intrasse, quod est sanctum sanctorum, & sacrificio sui corporis, Et sanguinis, sanguinem hircorum, ac taurorum, quo nemo accedentium poterat iustificari, aboleuisse, et sic multis modis locutus est Iudæis, multis quoque ritib9, sancta, et incorrupta fide se a suis coli patitur.

Prçterea apud nos habentur semichristiani pueri illi, quos hic audio Paganos ab Romana ecclesia uocari. Qui quoniam sine baptismo moriantur, semichristiani debent appellari. quoniam filij sacrati sanguinis parentum ex baptismo, et ex spiritu sancto, et ex sangnine domini nostri Iesu Christi nati sunt, ex quibus tribus testimonijs omnes Christiani reputantur. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, et Sãguis, teste Ioanne in sua prima Canonica, etiam vt Euangelium dicit, bona arbor fert bonos fructus, mala uero arbor, malos. Ideoq; filij Christianorum non sunt, ut filij Gentilium, & Iudæorum, atque Maurorum, qui sunt arbores aridę sine aliquo fructu. Christiani autem sunt electi in u-

tero matrum suarum, vt sanctus Hieremias Propheta, & sanctus Ioannes Baptista fuerunt. Insuper infantes Christianarum mulierum, sunt electi, & consecrati ex corporis, & sanguinis domini nostri Iesu Christi communicatione. Nam fœminæ grauidæ, cum assumunt venerabile corpus domini nostri Saluatoris Iesu Christi, infans capiens inde nutrimentum, fit sacratus. Quoniam sicut infans existens in vtero, ex eius matris affectibus, contristatur, ac lætatur, sic etiam ex matris nutrimento nutritur. Et vt ipse dominus ait in suo sancto Euangelio, Siquis comederit corpus meum, & biberit sanguinem meum, non gustabit mortem in æternum. Rursus siquis gustauerit meum corpus, & biberit meũ sanguinem, erit mecum. Ad hęc Paulus doctor Gentium ait, Vir infidelis iustificatus est per mulierem fidelem, & mulier infidelis sanctificata est per virum fidelem, alioquin filij vestri immundi essent. nunc autem sancti sunt. Quod si ita est, vt filij matris infidelis, sanctificentur in patris fidelitate, multo sacratiores esse debent illi, qui ex patre, & matre fidelibus nati sunt. Ob quam rem longe magis pium erit, vocare infantes, antequam baptizati sunt, semichristianos, q̃ꝫ Paganos. Id quoqꝫ dixerunt Apostoli in suis synodorum libris. Omnes qui habent

fidem, & non acceperunt baptismum, merito possunt dici semichristiaui, qui etiam dicunt in memoratis libris, Si Iudęus, Maurus, Gentilis fidem accipere voluerit, non esset ilico admittendus, sed voluerũt eum prius venire ad valuas templi, ibiq; audire conciones, & verba Seruatoris Christi, vt qui prius ad fidem incitatus, ac quasi arreptus fuit, iugum legis cognoscat, quod cum fecerit, vocari possit semichristianus, q̄q̄ baptizatus non sit, quemadmodũ Euangeliũ docet, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui uero non crediderit, cõdemnabitur. Et est etiam moris apud nos, ut mulieres grauidæ ante partus tempus semper confiteantur, ac ut corpus dominicum confessę accipiant. et eę, quę hoc nõ faciũt, ac puerorũ patres, si eas ad id nõ impulerint, habentur impĳ, et mali Christiani.

Preterea sciẽdum apud nos, confirmationem, et chrisma, siue extremam olei unctionem, pro sacramenao nõ haberi, nec in usu esse, ut uideo hic ex Romana ecclesia cõsuetudine fieri. Itẽ ex lege Mosi, ac Apostolorũ instituto non licet nobis cibos im mũdos comedere, id facim⁹ ad omnẽ legis, ac scripturarũ obseruationẽ, quarũ octoginta, & unum libros, tã ueteris, q̄ noui testamenti annumeramus, scilicet ex uetere quadraginta, & sex, & ex nouo triginta, & quinq;, quem numerum singulorũ libro-

rum computatione expressum habemus ab ipsis Apostolis, quibus libris veteris & noui testamenti nihil addere, nec minuere licet, quanquam Angelus de coelo id nobis persuadere conaretur. Et q talia auderet tentare, pro anathemate reputaretur. Quare nec Patriarcha, nec Episcopi nostri, p se, nec in concilijs putant, aut opinantur vllas leges se condere posse, quibus ad mortale peccatum obligari quis possit. In ipsis etiam Synodorum libris constitutum a Sanctis Apostolis est, oportere nos confiteri, atque quam poenitentiam, pro magnitudine singulorum peccatorum, a confessore accipere debemus. Instruunt quoque nos, quomodo orandum, & ieiunandum sit, & charitas exercenda. Preterea hoc familiarissime vtimur, quod statim ad pedes confessoris, cum peccatum commissum est, accurrimus, & hoc faciunt omnes tam masculi, q̄ foeminæ cuiuscumq; conditionis sint. Et quoties cumq; confitemur, assumimus corpus Domini, & id quidem sub vtraq; specie, in pane azymo triticio. Quod si singulis diebus confiteamur, singulis quoque diebus accipimus venerabile sacramentum, & id tam apud clericos, q̄ apud laicos in vsu est. Et sacramentum Eucharistię nō seruatur apud nos in templis, vt fit hic apud Europæos, nec ægroti corpus Dominicum accipiunt, nisi

nisi dum conualuerint, id fit, quoniam omnes tam laici, q̃ clerici consueuerunt illud, ad minus bis in hebdomada accipere, & omnes idem volentes facere templum accedunt. quippe nemini datur nisi in ipso templo, nec id conceditur Patriarchę, nec ipsi Precioso Ioanni. Vtimur etiam semper vno cõfessore, nec alium accipim9, nisi eo absente, quo reuerso, ad ipsum redimus. Et confessores omnium peccatorum dant nobis ex Ecclesię potestate absolutionem, nullo casu Episcopis, aut Patriarchę reseruato, q̃uis grauissimo. Vlterius presbyteri non possunt audire confessionem eius, cui confitentur. Præterea presbyteri, & monachi, & omnes Ecclesiæ ministri, apud nos suo labore viuunt. Quippe ecclesia nullas habet decimas, nec accipit, habet tamen prouentus, et agros, quos ipsi clerici, et monachi fodiunt, aut sua, aut aliena opera colunt, et nullas alias habent eleemosynas, præter eas, quæ gratis in templis offeruntur, pro exequijs mortuorum et alijs pijs rebus. nec eis licet uicatim mendicare, nec à plebe aliquid eleemosynarum extorquere.
Item in nostris templis singulis diebus, una tãtum celebratur missa, quam sacrificij loco habemus, nec plures ex ueteri instituto celebrare licet. pro qua q̃dem missa, nullum precium aut mercedem accipimus, in quo ministerio sacramentum Eucharistiæ

ſtię non oſtēditur, vt hic video fieri. inibiq; omnes ſacerdotes, & Diaconi, Subdiaconi, & templum accedentes corpus domini accipiunt, & nullam ꝓ remiſſione animarum facimus miſſam, ſed mortui cum crucibus, & orationibus ſepeliuntur in certo loco, ſuper quos mortuos, præcipue inter alias orationes, initium Euangelij Ioannis dicimus; & ſequente die a ſepulto mortuo, eleemoſynas pro eis offerimus, id etiam poſtea facimus, certis diebus. in qbus omnibus epulis funebribus indulgemus. De fide, ac religione noſtra diximus. Nunc vero quoniam poſtq̄ in Luſitaniam venimus, crebras diſpuationes, ac cōtentiones cum doctoribus quibuſdam, præſertim cum Magiſtris noſtris, Didaco Ortyſio, Epiſcopo inſulæ ſancti Thomæ, atq; regis Sacelli decano, & Petro Margalho, de delectu ciborum babuim⁹, de hac re aliquid dicere nō erit incongruum. Primum ſciendū eſt nos ex veteri teſtamento delectum ciborum ſeruare, qui delectus ab ipſo verbo dei conſtitutus eſt, quod verbū poſtea natum eſt ex Maria virgine, et ambulauit atq; verſatum eſt cū ſuis Apoſtolis. Id quoq; verbum dei ſemper viuum, integrum, inuiolatum ſermonem, ac verbum habuit. Nec id quod olim ex immūdicia prohibuit comedere, poſtea in aliquo ſui Euāgelij loco dixit eſſe cōmedendum. Id quod

in

in Euangelio ait, Quod per os intrat, hominem nõ coinquinare, sed ea quæ ex ore procedũt, non ea de causa dixit, vt frangeret id quod antea cõstituerat, sed vt refutaret superstitionẽ Iudęorũ, q arguebãt Apostolos, ꝙ illotis manibus panẽ manducarent. Imo nec Apostoli id tẽporis, quando versabantur cũ Dño nostro Iesu Christo, vnq̃ vsi sunt immundis, nec gustauerũt ea, quę in lege ꝓhibita sunt, nec vllus eorũ eã transgressus est. Nec ĳs tpibus, quæ passionẽ Dñi insecuta sunt, cũ Euangeliũ cœperũt prędicare Apostoli, vllis apud nos scriptis ꝓbari potest, eos edisse, aut occidisse immũda. Verum tñ est Paulũ dicere, Oẽ qđ in macello venit, mãduca te, nihil interrogãtes ꝓpter cõscientiã. Postea si qs vos vocat infideliũ ad cœnã, et vultis ire, oẽ quod vobis apponeẽ manducate, nihil interrogantes ꝓpter conscientiam. Rursus, si quis autẽ dixerit, hoc immolatũ est Idolis, nolite mãducare ꝓpter eũ, q indicauit, & propter cõscientiã, & c. Oĩa hęc dicit Paul⁹, vt placeret ĳs, qui in fide nõ erãt admodum cõfirmati, quoniã inter hos & Iudęos varię cõsurgebãt disputatiões ac contẽtiones, quas vt sedaret, Christianis nondũ satis confirmatis indulgentius morigerabaẽ, & acquiescebat. Id tñ faciebat nõ ꝙ legẽ frangere vellet, sed vt plures ita in ceremonĳs relaxandis gratificando ad fidem alliceret.

Idem

Idem Apostolus quoq; ait, Is qui manducat non manducantem, non spernat, et qui non manducat, manducantem non iudicet, quoniam is qui manducat, domino manducat, & qui non manducat, domino non manducat. Quamobrem indignum est, peregrinos Christianos tam acriter, ac hostiliter reprehendi, vt ego de hac re, & de alijs, quæ minime ad verã fidem spectabãt, reprehensus fui. Sed multo consultius erit huiusmodi Christianos homĩes, siue Græcos, siue Armenios, siue Aethiopes, siue ex quauis septem Christianorum Ecclesiarum, in charitate, & Christi amplexibus sustinere, & eos sine contumelijs permittere, inter alios fratres Christianos viuere, ac versari, quoniam omnes filij baptismi sumus, & de vera fide vnanimiter sentimus. Nec est causa, cur tam acriter de ceremonijs disceptetur, nisi vt vnusquisq; suas obseruet, sine odio & insectatione aliorum, nec commercijs Ecclesiæ ob id excludendus est, si peregre in alienis prouincijs domesticos ritus obseruet.

Id prœterea quod in Actis Apostolorũ habemus, nẽpe quo pacto Petrus vidit cœlũ apertũ, & vas descendere quoddam, veluti linteum magnũ, quatuor initijs submitti de cœlo in terram, in quo erãt omnia quadrupedia, & serpẽtia terræ, & volatilia cœli. Cui uox dixit, Surge Petre, occide & mandu

ca,

ca, cui Petrus, Absit Domine, quoniã nunq̃ manducaui omne commune, aut immundum. Cui vox iterum, Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. Quod vbi cum tertio repetitis vicibus cõtigisset, statim illud vas in cœlum receptum est. Quibus peractis, spiritus misit eum in Cæsaream, ad Cornelium virum pium, & timentem Deum. Apud quem, loquente Petro, cecidit super oẽs, qui verbum Dei audiebant, spiritus sanctus, quo spiritu sancto accepto, Petrus totam familiam Cornelij baptizari iussit. Quod cum cæteri Apostoli, ac fratres, qui in Iudęa erant, Cornelium esse baptizatum audiuissent, Petro, quod dedisset baptismum, et verbum Dei Gentilibus, succensere cœperunt, dicentes. Quare introisti ad viros præputiũ habentes, & manducasti cum illis? Qui a Petro tota visione exposita, placati sunt, atq; Deo gratias egerunt dicentes, Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit ad vitam, & recordati sunt verbi Domini, quod in cœlum ascendens dixit, Ite per omnem terram, & pręedicate Euangelium omni creaturæ. qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Tunc Apostoli cœperunt pręedicare Euangelium per totum mundum omni creaturæ, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, atq; per omnem terram exiuit son⁹

eorum. Et hanc visionem, in qua munda, & immunda apparebant, ita in AEthiopia exponimus, munda animalia fuisse populum Israel, immunda autem populum Gentilium. Ideo vero Gentiles sunt vocati immundi, quod idolorum cultores essent, & inseruirent operibus diabolorum, quę immunda sunt. Quod autem vox illa dixit, Petre occide, id apud nos in hunc modum interpretatur, Petre baptiza, & quod dixerit, Petre comede, interpretamentum habet, ac si dixisset, doce, & prędica fidem, & legem domini nostri Iesu Christi, populo Israel, & Gentibus. Ad hæc certissimum est nullibi in scripturis reperiri, Petrum, aut alios Apostolos immunda occidisse, aut comedisse, post hanc visionem. Porro sciendum est, cum scriptura loquitur de pane, non intelligendum esse cibum, nec corporale nutrimentum, sed explicationem, ac expositionem Christi, & scripturarum doctrinæ. Cōsultum profecto esset, omnes doctores, & prædicatores de hoc linteo, quod ostensum fuit Petro, sublimia, & alta docere, & non illa quę infima sunt, & quæ nihil ad salutem videntur pertinere, ac non inde documenta aucupari, quasi fas & licitum esset nobis immunda comedere, quando ex scriptura id minime colligere possunt. Quid quod ipsi Apostoli in suis Synodorum libris præceperunt

rũt nobis ne comedamus animalia suspensa, suffo-cata, lacerata, neque semesa ab alijs bestijs, nec sanguinem. quoniam dominus amat mundiciam & sobrietatem, & odit gulam, & immundiciam, Et plurimum etiam eos dominus diligit, qui absti-nent a carnibus, & multo magis eos, qui ieiunant pane, & aqua, & herbis, vt Ioannes Baptista ere-mita vltra Iordanem fecit, qui semper vsus est her bis. Et Sanctus Paulus eremita, qui octoginta annis semper ieiunans, commoratus est in deserto, atque Sanctus Antonius, & Sanctus Macarius, ac plurimi alij filij eius spirituales, qui nunquam gu-stauerunt carnes. Ideoque fratres mei, non opor tet nos contemnere, neque insectari proximos no-stros, quoniam Iacobus ait, Qui detrahit fratri, aut iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudi-cat legem. Paulus quoque docet, melius esse vnumquemque viuere contentum suis traditioni-bus, q̃; cum fratre Christiano de lege disputare. Rursus non plus sapere, q̃; oportet, sed sapere ad sobrietatem, & vnicuique, sicut Deus diuisit men-suram fidei. Quapropter indecens est, cum fra-tribus de lege, aut de delectu ciborum disputare, quod esca nos non cõmendet deo. præsertim cum ipse Paulus Apostolus dicat, Nec si manducaueri-mus abundabimus, nec si non manducauerimus,

deficiemus. Iccirco altiora, & cœlestem cibũ quęramus, & has infimas & inanes disputationes omittamus.

Hæc omnia quę de traditionibus scripsi, non ad disputationem, nec cõtentionem scripsi, sed vt meos quatenus fieri potuit, protegerem, ac defenderẽ contra acerbissimas multorum reprehẽsiones, quibus nulla fuit reuerentia, quo minus potentissimũ Preciosum Ioannem, ac nos eius subditos conuicijs proscinderent, ac Iudęos, & Mahumetanos appellarent, eo quod circũcisionem seruamus, & Sabbatum sanctificamus, vt Iudæi. Deinde quod veluti Mahumetani, ad occasum solis vsq; ieiunamus, id hominem Christianum minime decere asserentes. Id quoq; acerbissime obijciunt sacerdotum coniugia, vt laicorum licita esse apud nos. Præterea nec id sine morsu omittitur, q᷑ primo baptismo, quasi diffisi, singulis annis rebaptizamur, q᷑ præter viros, etiam mulieres circuncidantur, more nec apud Iudæos quidem recepto. Deniq; quod delectum ciborum sanctissime obseruatum volumus. Postremo, quod infantes, qui ante baptismũ, Pagani vocari solent, semichristianos nũcupemus. Quibus obtrectationibus coactus sum talia dicere, vt nostros purgarem ab huiusmodi calumnijs, & vt Doctores sacræ Ecclesię Romanæ, redderem

nobis

nobis affabiliores. A quibus (nescio q̃ pie) mihi interdictum est sumere corpus Dominicum, postquã in Lusitaniam veni, quod spacium est septem annorum, & (id quod non sine dolore, ac lachrymis dicam) reputor inter fratres Christianos, tanquam Ethnicus, & Anathema. De quibus rebus ille, qui omnia vegetat, videat, cuius iudicio oĩa cõmitto.

Ego autem non sum missus a potentissimo domino meo, Imperatore Aethiopum, ad Romanũ Pontificem, & Serenissimum Ioannem Lusitanię Regem ad disputationum & contentionum rixas, sed ad amicitiam & societatem contrahendam, nõ autem ad traditiones humanas, vel augendas, vel diminuendas. Sed vt de erroribus Arrij principis hereticorum diligenter exquirerem, & intelligerẽ, an Europęi Christiani cum nostris, ad huius hominis opiniones deuincendas, cõuenirent. Propter cuius errores Nicęę, sub Iulio Papa congregatum fuit concilium trecentorum, octodecim Episcoporũ. Ac deinde vt scirẽ, an id apud Europęos Christianos seruaretur, quod Apostoli in suo Synodorum libro præcipiunt, scilicet vt singulis annis bis in Ecclesia Christi concilium celebretur, in quo de rebus fidei rationem habendam statuerunt. Quorum primum voluerunt cogi ad festum Pentecostes, secundum, decima die Octobris.

Deinde

Deinde vt intelligerem, quomodo inter nos conue niret de erroribus Macedonij, cuius causa, sub Damaso Papa congregatum fuit Constantinopoli cõcilium centum quinquaginta Episcoporum. Preterea de erroribus Nestorij, propter quem sub Coelestino Papa congregatum fuit in Epheso concilium ducentorum Episcoporum. Postremo vt etiã scirem de quarto ac magno concilio Chalcedonẽsi, in quo propter errores Eutychis, congregati fuerunt sexcenti, triginta duo Episcopi, quo tempore Pontificatum obtinebat Romanum S. Leo, ex quo concilio varijs disceptationibus habitis, & nihil ad concordiam Ecclesiæ constituto, atque re infecta, omnes discesserunt, vnusquisq; suam retinens opinionem. Quarum Synodorum libros, & aliarum, quæ postea celebratæ fuere, potentissimus Dominus meus Aethiopum Imperator, penes se habet, & de hac zizania, quam aduersarius veritatis Diabolus seminauit inter Christianos, Dominus meus plurimum dolet, vna cum omnibus suis subditis Christi fidelibus. Nostri certe ab exordio primitiuæ Ecclesiæ Romanum Pontificem, vt primum Episcopum agnouerunt, cui etiam hodierno die, vt Christi vicario paremus. In cuius curia frequentissime essemus, nisi obstarent magna itinerũ interualla, ac multorum Mahume-

tha-

Ithanorũ regna interiecta, quæ transitũ impediunt, ita vt susceptis maximis periculis, nihil tamen effi cias. Qũq prudẽtissimus, & inuictissimus Rex Emanuel felicis memorię, qui primus nõ sine cœlesti numine itinera Orientaliũ Indiarũ suis nauigationibus aperuit, magnã spem præbuit, id in posterũ cõmodius futurum. Is enim superato Oceano Rubrũ mare suis classibus edomuit, nihil deterritus magnitudine sumptuũ, quo et Christi fidẽ augeret, & ad vsum nostrę amicitiæ, quasi viã patefaceret, & id quoniã iã factum est, et vtraq; Gens alterius opibus vti potest, breui speramus fore, vt ab Lusitanis, vna cum nostris, armis omnes Mahumetani, cæterique Ethnici, ex toto mari Erythręo, ac vniuersa Arabia, Perside, ac India depellantur. Itidẽ & illud futurum confidimus, pace inter omnes Europæos Christianos composita, vt etiam ex Mediterraneis locis, Ponto, alijsque prouincijs, inimici Crucis profligãtur, vt sit iuxta Christi verba, super faciẽ terrę vna lex, & vnũ ouile, & vn⁹ pastor. Cuius rei oracula duo habemus, alterũ ex ꝓphetia, S. Ficatoris, alterũ ex sancto Synoda eremita, nato in extremis Aegypti cautibus, quorũ neutrũ ab altero dissentit. Et ex quo Dñs meus potentissim⁹, legatos serenissimi et prudentissimi Regis Emanuelis accepit, videtur fides oraculorum,

ad euen

ad euēta properare. Certe iam inde noſter princeps nihil magis cogitat, conſilijſque, & armis meditatur, ꝙ vt Mahumetani de facie terræ deleantur. His de cauſis, alijſque, quas coram ſereniſſimo Rege Ioāne Emanuelis filio expoſui, iſtuc miſſus ſum a domino meo potentiſſimo, non ad friuolas, & inanes diſputationes. Atqꝫ vtinam inſtituta, atque conatus Principis noſtri, pro quibus legatus ſum, Deus optimus, maximus ad finem optimum, & ad ſuam gloriam perducat. AMEN.

His omnibus explicatis, obiter & breuiſſime aliquid de ſtatu noſtri Patriarchę, ac Imperatoris exponam. Primum ſciendum ſolenni ritu Patriarcham noſtrum ab Hieroſolymitanis Monachis noſtris, qui ibi apud ſepulchrum Domini habitant, ſuffragijs creari, idqꝫ hoc modo. Vita defuncto Patriarcha, ſtatim Imperator noſter Præcioſus Ioannes nuntium aliquem expeditū mittit Hieroſolymam ad Monachos ibidem agentes, vt dictum eſt, qui nuntio accepto, ac muneribus, quę Imperator Dominus noſter ad ſanctū ſepulchrū dono mittit, continuo alium Patriarcham ſuffragijs plurium eligunt. Sed fas non eſt alium, ꝙ Alexandrinum eligere, ac moribus incorruptum. Quo creato, ſuffragia ſua obſignant, eaqꝫ legato,

qui =

= ad ? uenit & uide infra paginas 16.

DEPLO-RATIO LAPPIanæ Gentis, Damiano a Goes autore.

NON indignum puto Pontifex Maxime, in calce huius noſtri opuſculi, quoniam ad fidem, & vnionem Eccleſiæ hæc quoque ſpectant, Ioannis Magni Gothi, Archiepiſcopi Vpſaliȩ in regno Suetiæ (vt ab eo ad miſerandam Lappianã gentem veniamus) aliquam mentionem facere. Is autem Ioannes Magnus Gothus, vir eſt optimis parentibus, ac diuitibus natus, ſacrarum literarum non vulgariter peritus, probitate vitæ ſpectatiſſimus. Eccleſiȩ Romanȩ ita addictus, vt eius cauſa ampliſſimum Vpſaliæ archiepiſcopatũ cum prouentibus plus minus quadraginta millium aureorum in ſingulos ãnos, vna cum fundo paterno amiſerit. cuius dignitatis, ac bonorum iactura, ab fluctibus fortunæ agitatus, in Pruſſia, Gedani diu tenuiter victitans delituit. Vbi (interim quod mihi regis mei negotia in illis Germaniȩ partibus tractanda erant) cum eo, ac cum Olao Magno Gotho eius fratre, indiſſolubilem contraxi amicitiam. Hos inopinate poſtea Vincentiæ re-

peri multo tenuius, q̃ antea degentes, quem locum ex illis vltimis terrarum oris, propter promulgatum Cōcilium, ex quo nonnihil spei sibi, ac suis calamitatibus conceperant, adeundum esse proposuerant. Concilio tandem intermisso, ij boni viri iam a suis facultatibus plane destituti, quibus dum ampliores essent, sæpius in Aquilonaribus illis partibus, pro Romana Ecclesia pugnauerant, & adhuc (si res successisset) pugnaturi essent, Venetias emigrārūt, vel aliena liberalitate, vel suis laborib⁹, prę sertim docendo, ac instituendo, victum quæsituri, nullis enim alijs subsidijs niti poterāt, nisi quod in numinis auxilio totam spem reposuerāt. quo cum peruenissent, solum ab Hieronymo Quirino Patriarcha Veneto, in ipso Patriarchatu humanissime accepti hospitantur, vbi ad hunc vsque diem dilatū Conciliū expectantes hęrent. Sub huius Vpsaliensi Archiepiscopatu, pars illius vastę Lappianę prouinciæ habetur. Cuius indigenæ Christi Seruatoris nostri leges minime norunt, id quidem vt a multis, tum bonis, tum fide dignis viris, dum in illis prouincijs versarer, ob turpissimū Pręlatorū, & nobilium quęstum, ac auariciam accidere intellexi. Nam si Christiani essent, liberi essent ab illis vectigalibus, & tributis, quib⁹ ipsi, vt Ethnici mul tantur, nobilitas contra cum Episcopis ditescit.

Vetāt

Vetāt igitur eos Christianos fieri, ne subditi suaui iugo Christi, aliquid lucelli eorum tyrannidi, et ra pacitati subducant, & aliquid ex vectigalibus decrescat, quibus gens illa miseranda, ab ipsis Monachis, turpiter & insatiabiliter premitur et torquet̄. qui impatiētissime ferūt, si illi Christiani facti, nō longe plus vectigalium ipsis penderent, q̄ꝫ cæteri Christiani suis principibus pendūt. ac proinde deformem istum, & sacrilegū quæstum fidei, ac religioni Christianę, cōtempta tot animarum salute, anteponunt, vere habentes claues, quibus nec ipsi intrant, nec alios intrare sinunt. Auariciam sane inexplebilem, & impietatem intolerabilem, ac a pijs pectoribus, armis, & scriptis, deniqꝫ totis viribus expugnandam, quam proculdubio sopitam hoc tempore habuissemus, si hic bonus vir in pristinum suum honorem restitutus esset, nihil enim magis cupit, nihil acrius meditatur, q̄ quo pacto hæc gens ad Christi fidem reduci possit, nihil flebilius deplorat, q̄ꝫ quod se autore (id quod sæpe animo voluerat) hę miserādę pecudes adhuc ꝑpter impiā religionē, per Christianam fidē Christi oues factæ non sint. nec tā queritur se ab Archiepiscopatu, vel bonis auitis depulsum, q̄ q̄ꝑ careat neruis, auxilio, & facultatibus, quibus hanc Lappianam plagā, et medicari, & sub Christi iugū mittere, et Romanæ

Ecclesię coniungere possit. Id quidem postea mihi sępius per literas confirmauit, quibus nondum ipse placatus, acrem huius negotij, in fine illius primæ Preciosi Ioannis legationis (quam ipsi Ioanni Magno Gotho consecraui) mentionem feci, ne tũ quidem mihi ipsi in hoc negotio satis feci, sed cum Erasmo Roterodamo meis literis egi, vt causam istius rei scriptis commendaret. Postmodum in illius contubernio agens, quod mihi cũ eo Friburgi Brisgoiæ, ad quinque menses fuit, pręsens cum pręsente verba super eodem negotio feci. Quibus rebus impulsus, constituerat de hac re iustum volumen emittere. mortis tñ interuentu, operis materia, quã iam congesserat, dissoluta est. Nihilominus in suo Ecclesiaste tam nefandam impietatem nõ obticuit, quę sane talis est, vt omnes Christianos, quibus potẽtia, & doctrina a deo concessæ sunt, posset quodammodo reos facere, & ab eis in vltimo iudicio, coram iusto Christo iudice vindictam petere.

Videant iam Christianorum Monarchæ, quam rationem, quem calculum tantarum perditarum animarum, in nouissimo die ad Christi tribunal, vbi nec gratię, nec indulgentiæ locus est, nec blandimenta, nec assentationes recipiuntur, reddituri sint. Tu tamen Pontifex Maxime is iam solus es, qui huic morbo mederi potes: Tu iam is es, qui

qui huic Genti vias domini demonſtrare potes, & vt recte in ijs ambulent, dirigere. Tu ſolus eas de inferno inferiore redimere valebis. per te paruulis Chriſtũ accedere licebit, & in virtute dexterę tuæ a dæmonum catenis, ac inſidijs liberari, & copioſa Chriſti in hoc, & in alio ſęculo redẽptione frui. Vide quam palmam obtinebis, ſi meſſis illa multa, te operario in horreum Chriſti comportetur. Nec dubium eſt, quin comportabis, modo incipias. Sunt hodierno die cum Goſtauuo Sueuiæ, & Gothiæ rege aliquot Magnates, ab eccleſia Romana reciſi. Sunt in ipſis quoque regnis, qui omnino ex diametro diſſentiunt. poſſis ad vtroſque literas pro tua dignitate, & paſtorali officio dare. eoſque per Chriſti plagas (hunc enim omnes, q̃quam ab ipſa Romana Eccleſia diſſentiunt, filium dei, & Seruatorem noſtrum fatentur) obteſtari, vt hanc orientalem, & occidentalem Lappiam, cum Fimmarchia, Scricfinia, & Biarmia ampliſſimis prouincijs, quarum maior pars Chriſtum non nouit, ad eius ſuauiſſimum iugum venire permittant, ab eiſq; tantum aucupentur, & extorqueant, quantũ alij Chriſtiani principes, a ſuis ſubditis, vel iure poſtulare, vel precarijs exactionibus obtinere conſueuerunt. Ad id non tantum literę, ſed viri quoq; docti, & ſanctitate vitæ probati mittendi videntur.

tur, vt hæ prouinciæ, Romanę Ecclesiæ per Christi fidem coniungantur. Quibus per te vna cum AEthiopica gente, ad veram Christi legem adductis, & si populi irascantur, Dominus sedens super Cherubim regnet, & terra moueatur, ipsaq; exultet, & insulę multæ lætentur. Vale Pontifex Maxime in Christo Iesu, AMEN.
Ex Louanio Cal. Septemb. Anno, M. D. XL.

Quoniam nonnihil chartæ supererat, hæc de Lappijs breuiter adijcere uolui.

LAPPIA mari Botnico interiecto in orientalem, & occidentalem diuiditur, cuius æquoris extremũ, Tornia est. Ab oriente lacum album tangit, ad septentrionem uarias prouincias amplectẽs, ad incognitum se extendit. ad occidentem Islãdiam respiciens, parti Noruegiæ est contigua. ad meridiem, ab altera Noruegiæ parte, Suetia, Finlandia ac ab utraque Botnia cingitur. Lappia enim orientalis Ecclesiam Diui Andreæ in gradu eleuationis poli octogesimo quarto habet, quæ magnifico & sumptuoso templo, ac doctis, & sacrarum literarum eruditis uiris ornatur. Ecclesia hæc Archiepiscopo Vpsaliensi obedit, & obtemperat. sub cuius diocesi sita est. Nihilominus eius circumuicini, siue incuria, siue auaritia Prælatorũ, & Magnatum (ut dictum est) Christum non agnoscunt. Lappia latino sermone interpretatur inepta, siue secors prouincia. nomen puto inditum inde, quod ex nimio & intenso frigore, solum tanq̃ stupidũ, minime aptum sit, nec ad recipiendũ, nec ad procreandum fruges. Indigenæ istius prouinciæ, neruosi, & mediocris staturæ sunt, mire dexteri, & agiles in arcubus, & sagittis utendis. quã artem iaculandi ab incunabulis sic exercent, ut puero a scopo erranti cibus non detur tãtisper, donec in eum recte sagittã dirigat. Pellibus non

inele-